

Kännitappeluja, biiffejä, feikkikauppoja ja random rullaamisia

Nuorten katuväkivalta
käräjäoikeuksien
asiakirjojen valossa

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Aiempi tutkimus: nuorten katuväkivalta suomalaisissa kaupunkitiloissa	4
Käräjäoikeuksien asiakirja-aineisto	6
Tiivistyslaatikko: Johdanto	9
Määrällinen analyysi	10
Nuorten väkivaltarikosten määrällinen kuva	11
Kaupunkikohtainen analyysi.....	14
Tiivistyslaatikko: määrällinen analyysi	17
Laadullinen analyysi: nuorten katuväkivallan tapaustyyppinä	18
Kännitappelut.....	19
Feikkikaupat.....	22
Random rullaamiset	25
Biiffit ja paskomiset	28
Tiivistyslaatikko: nuorten katuväkivallan tapaustyyppit	31
Johtopäätökset	32
Keskeiset havainnot – paljon vanhaa, jotain uutta	32
Nuorisotyö ja väkivallan ehkäisy	33
Lähteet.....	35
Liite 1: Muuttujien kuvaukset	38

Johdanto

Alaikäisten tekemiä väkivaltarikoksia on kirjattu poliisin tilastoihin huomattavan paljon viimeisten vuosien aikana. Samaan aikaan esimerkiksi Nuorisorikollisuus- ja Kouluterveyskyselyjen tuloksista tiedetään, että väestötasolla fyysiseen väkivaltaan syyllistyneiden ja sille altistuneiden nuorten määrät ovat pikemminkin vähentyneet. Poliisin tilastoissa näkyvää kasvua ei ole onnistuttu selittämään tyhjentävästi. Kyse voi olla esimerkiksi tosiasiallisesta rikosten määrän kasvusta, rikosten aiempaa voimakkaammasta kasautumisesta tai muutoksista poliisin valvontatoimissa ja viranomaisten ilmoitusherkkyudessa.

Määrällisten trendivaihtelujen ohella julkinen huomio on kohdentunut nuorten väkivallan laatuun. Poliisi on tuonut toistuvasti esille uudenlaisia nuorisoväkivallan muotoja. Katujengien on väitetty olevan uudenlaisia, tiettyihin kaupunkialueisiin kiinnittyviä ja erityisesti ei-valkoisten nuorten miesten alakulttuureja. Teini-ikäisten osalta ”roadman-kulttuuri” on nähty ponnahduslaudaksi jengiytymiselle. Näiden lisäksi poliisi on esittänyt, että järjestäytyneet rikollisryhmät tilaavat alaikäisiltä väkivallantekoja liittäen heidät samalla osaksi rikollisia verkostoja. Tutkijoiden on tärkeä ottaa tietoperustaisesti kantaa mahdollisiin uusiin ilmiöihin nuorten väkivaltarikollisuuden taustalla.

Tässä työpaperissa tutkimme kolmen kaupungin nuorten katuväkivaltarikollisuutta ensisijaisesti laadullisesta näkökulmasta. Tarkoitamme katuväkivallalla fyysistä väkivaltaa kaupunkitiloissa, kuten kaduilla, koulujen pihilla, kauppakeskuksissa ja julkisessa liikenteessä. Aineistomme koostuu käräjäoikeuksien ratkaisiasiakirjoista eli viranomaisdokumenteista. Analysoimme vuosina 2019–2024 tekohetkellä 15–17-vuotiaiden tekemiä ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksia, jotka olivat päättyneet käräjäoikeuksien käsiteltäviksi. Ratkaisiasiakirjojen nuoret olivat tekohetkellä kirjoilla Oulun, Tampereen tai Vantaan kaupungeissa. Aineistomme valossa vastaamme seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Minkälaisia piirteitä tämän päivän nuorten väkivaltarikollisuudella on kaupunkimaisissa ympäristöissä?
- 2) Minkälaisia kaupunkikohtaisia eroja nuorten väkivaltarikollisuudessa voi havaita?

Tutkimuskysymykset auttavat osaltaan vastaamaan ajankohtaisiin nuoriso- ja kriminaalipoliittisiin kysymyksiin. Onko tämän päivän nuorten väkivaltarikollisuudessa tai sen taustalla olevissa tekijöissä jotakin uutta? Kuten todettua, poliisin tulkinnan mukaan kyse olisi ainakin rikollisen elämäntavan ihannoinnista, ulkomaalaistaustaisten poikien jengiytymisestä sekä järjestäytyneen rikollisuuden uudelleen organisoitumisesta ja otteen kurottamisesta alaikäisiin nuoriin.

Poliisin tulkinnat ovat saaneet myös kilpailevia selitysmalleja. Esimerkiksi Lotta Junnilaisen ja Juuda Tammisen (2026) mukaan kyse on todennäköisimmin kaupunkialueiden lisääntyneestä segregaatiosta, eriarvoisuuskehityksestä ja erityisesti ulkomaalaistaustaisten nuorten ulkopuolisuuden kokemuksista. Paljolti samankaltaisia selityksiä tarjotaan Anne Kantolan, Jecaterina Mantsisen ja Omos Okohin väkivaltarikoksista tuomittujen nuorten miesten

haastatteluhin perustuvassa teoksessa *Kuin veljet* (2024). Samalla kirjoittajat kyseenalaistavat poliisin esittämiä näkemyksiä katujengeistä.

Oman selityksemme mukaan nuoret eivät ole muodostaneet valtakunnallisen arvosta vastustavia katujengejä, vaan kyse olisi ennemminkin yrittäjämäisestä toiminnasta, jossa toteutetaan yhteiskunnassamme vallitsevia taloudellisia ihanteita – pyrkimyksistä pärjätä materialistisessa ja hyperkaupallisessa yhteiskunnassa (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026). Pienellä osalla nuorista tämä saattaa tarkoittaa laittoman päihdekaupan aloittamista tai arvokkaisiin merkkituotteisiin kohdistuvia katuryöstöjä. Käsillä olevassa tutkimuksessa on tarkoitus täydentää, vahvistaa ja haastaa edellä esitettyjä tulkintoja tai tuoda pöytään jotain kokonaan uutta.

Tämä työpaperi on osa Nuorisotutkimusseuran *Nuorten väkivallan yhteisöluottuvuudet* - tutkimushanketta. Hanketta rahoittaa Oulun, Tampereen ja Vantaan kaupungit sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Työpaperissa raportoimme hankkeen viimeisen osatutkimuksen tulokset. Aiemmissa työpapereissa nuorten väkivaltarikollisuutta on käsitelty tilasto- (Kivijärvi & Manner 2024) ja kirjallisuuskatsausten (Fransberg & Kivijärvi 2024) sekä kenttätutkimuksen (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026) näkökulmista. Seuraavilla sivuilla jatkamme samaan teema-alueeseen pureutumista viranomaisasiakirjojen näkökulmasta.

Työpaperin tehtävä on täydentää aiemmin tuottamaamme tietoa, erityisesti samojen hankekaupunkien alueilla toteuttamamme kenttätutkimuksen havaintoja. Kun aiemmin analysoimme väkivaltaa nuorten omien tulkintojen valossa, tarkastelemme sitä nyt viranomaisdokumenttien näkökulmasta. Koko hankkeen olennainen kysymys on se, minkälainen kokonaiskuva hyvin erilaisista aineistoista on piirrettävissä. Onko mahdollista luoda koherentti kuvaus 2020-luvun nuorten väkivallasta kaupunkimaisilla alueilla? Vai ovatko nuorten kuvaamat kokemusmaailmat ja oikeusjärjestelmän edustajien tavat jäsentää nuorten katuväkivaltaa niin erilaiset, että osatutkimusten tuloksista ei voi keskustella yhdessä? Vaikka nyt käytössä oleva aineisto ei ole nuorten tuottamaa, tulkitsemme sen sisältöä kiinnittämällä analyysimme nuorisotutkimuksellisiin keskusteluihin väkivallan kytköksistä ikätoverisuhteisiin ja nuorisokulttuuriin ilmiöihin.

Aiempi tutkimus: nuorten katuväkivalta suomalaisissa kaupunkitiloissa

Tiedossamme ei ole vastaavia ja Suomessa toteutettuja tutkimuksia. Nuorten katuväkivaltaa on toki tutkittu paljon, mutta ei niinkään asiakirja-aineistojen valossa. Aiempien tutkimusten aineistoina on käytetty mediatekstejä, nuorita kerättyjä aineistoja tai viranomaisrekistereitä.

Jonkinlaisen poikkeuksen edellä kuvattuun yleiskuvaan tekee Tapio Kuuren (2001) silloiselle opetusministeriölle laatima muistio vuosituhatosen taitteessa. Tuolloin oltiin huolestuneita nuorten väkivallan raaistumisesta sekä teräaseiden käytön ja ylipäättään väkivallan lisääntymisestä. Muistion taustalla oli Kuuren työ, jossa hän perehtyi nuorten tuolloiseen väkivaltaan tilastotietojen mutta myös yksittäisiä tapauksia kuvaavien asiakirjojen näkökulmasta. Kuure tarkasteli Turun ja Keravan seudulla tapahtuneita vakavia väkivallantekoja,

joissa teräaseen käytön seurauksena oli joko loukkaantunut tai saanut surmansa useampi henkilö. Väkivalta kohdistui sekä toisiin nuoriin että ikääntyneisiin ihmisiin eikä sille löytynyt selkeitä selityksiä.

Erityisesti vuosituhatien taitteessa kaupungeissa asuvien nuorten väkivallan ilmenemismuotoja tarkasteltiin laadullisin menetelmin. Leena Louhivuoren (1988) ja Sini Perhon (2010) tutkimukset ovat esimerkkejä etnografisista lähestymistavoista, joissa nuorten vertaisväkivaltaa pyrittiin ymmärtämään jalkautumalla nuorten pariin. Louhivuoren ”Koskelan poikia” koskevassa tutkimuksessa väkivalta oli varsin keskeinen osa nuorten arkea poikien keskinäisissä ja leikkimielisissä mitteloissa mutta myös totisempia kamppailuja toisilla alueilla asuneita ja erilaisia nuorisokulttuurisia identiteettejä ilmaiseita poikia kohtaan. Jälkimmäinen piti myös Perhon rasistisesta skinikulttuurista kiinnostuneisiin joensuulaishuoriin. Ideologinen orientaatio ohjasi nuoria kohdistamaan vihaa ja väkivaltaa toisia nuorisokulttuureita edustaneisiin huoriin ja ulkomaalaistaustaisiin huoriin.

Perhon kanssa samoihin aikoihin Päivi Honkatukia ja Leena Suurpää (2007) tutkivat väkivaltarikoksista tuomittujen ja pääkaupunkiseudulla asuneiden nuorten miesten ”monikulttuurisia” elämäntapoja. Myös tässä tutkimuksessa väkivalta näyttäytyi paljolti vastakkainasetteluina valkoisten suomalaisnuorten kanssa. Hieman samankaltaisiin tuloksiin päätyi myös Tarja Tolonen (2018) myöhemmässä tutkimuksessaan. Ruskeat pojat joutuivat kehittämään tapoja elää rasismien ja heidän taustansa liittyvien ulossulkemisten kokemusten kanssa. Osa pojista oli tottunut ratkaisemaan ongelmat väkivaltaa käyttämällä.

Tuoreemmassa ja etnografiseen sekä media-aineistoon perustuvassa tutkimuksessa Karla Malm kollegoineen (2023) tarkasteli katuväkivaltaan liitettyä roadman-hahmoa. Tutkijat väittivät, ettei kielteinen julkinen keskustelu roadman-tyylistä ole ainakaan lisännyt aikuismaailman ”katulukutaitoa” nuorisokulttuureista. Rikollisesta estetiikasta ammentavien nuorisokulttuureiden nähdään automaattisesti lisäävän nuorten väkivaltaista käyttäytymistä, vaikka todisteita tällaisesta kausaalisuhteesta ei ole olemassa.

Omassa ja tuoreemmassa tutkimuksessamme (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026) väitimme, että nuorten väkivalta ei 2020-luvulla liity niinkään nuorisokulttuuriin konflikteihin tai alueperustaisiin identiteetteihin, vaan materialismiin ja rahan korostuneeseen merkitykseen. Väkivalta kytkeytyi paljolti laittomaan kaupankäyntiin, velkasuhteisiin ja nuorten mukana kulkeviin arvokkaisiin merkituotteisiin sekä teknologiaan. Taloudellisten suhteiden ja päihdekaupan merkityksistä huolimatta emme tunnistanee väkivallan taustalla nuorten muodostamia organisoituja jengejä, vaan ennemminkin kyse näytti olevan yksittäisten nuorten tai hyvin pienten ryhmien yrittäjämäisestä toiminnasta.

Läpi vuosikymmenten myös Suomessa nuorten väkivaltaa on tarkasteltu poikien toimintana, ja tyttöjä koskeva tieto on ollut niukkaa. Edellä mainitsemassamme Sini Perhon (2010) tutkimuksessa tytöt eivät toimineet väkivaltaisen skinikulttuurin sisäpiirissä, vaan seurasivat tai myötäilivät sitä hieman etäämmältä. Tilastollisissa tutkimuksissa on puolestaan kerta toisensa jälkeen todettu, että pojille tyypillisempää on vertaisväkivallalle altistuminen, kun taas tyttöjen kokema väkivalta liittyy useammin aikuisten tekoihin (esim. Mielityinen ym. 2023; Kivijärvi &

Manner 2024). Ainakin mediakeskusteluissa tytöt ovat kuitenkin näyttäneet paikoitellen myös aktiivisina väkivallantekijöinä tai nuorisojengien muodostajina (Aaltonen & Honkatukia 2002). Yksi näkökulma asiakirja-aineistojemme tarkastelussa onkin se, miten sukupuoli näkyy nuorten tämän päivän väkivaltarikollisuudessa.

Tutkimustiedon ohella poliisin raporteista voi löytää analyyseja nuorten väkivaltarikollisuutta koskevista muutoksista. Keskusrikospoliisi on julkaissut kaksi raporttia, jotka osuvat ajallisesti yhteen oman tarkastelujakson kanssa. Petri Danielsson (2022) on osoittanut, että teräaseita, sosiaalista mediaa, kuvaamista ja merkkituotteita koskevat maininnat ovat lisääntyneet poliisien kirjaamissa rikosilmoituksissa 2020-luvulla. Hieman myöhemmin Laura Heiskasen (2024) raportissa todettiin, että nuorten ryöstöjä koskevissa rikosilmoituksissa oli viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntyneet maininnat erilaisista merkkituotteista, kuten vaatteista ja teknologiasta. Samalla kaupoissa tehdyt ryöstöt olivat vähentyneet selvästi.

Niin ikään tutkimuskeskustelujen ohessa toimittajat ovat käsitelleet täysi-ikäisten nuorten miesten väkivaltaa haastattelujen mutta myös poliisin esitutkinta-aineistojen valossa (Kantola, Mantsinen & Okoh 2024). Kirjoittajat olivat kiinnostuneita erityisesti ”katujengi-ilmiöstä” ja keskittyivät tarkastelemaan esitutkimateriaaleista niitä rikoksia ja tapahtumankulkuja, jotka poliisi oli yhdistänyt katujengeihin. Asiakirjoista paljastui vakavaa väkivaltaa mutta niukasti suunnitelmallisuutta ja järjestäytyneisyyttä.

Käräjäoikeuksien asiakirja-aineisto

Tutkimuksen aineistona käytimme käräjäoikeuksien niin kutsuttuja ratkaisiasiakirjoja nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista. On keskeistä huomata, että käräjäoikeuksiin päätyy vain murto-osa nuorten väkivaltarikollisuudesta. Lievät rikokset tulevat harvoin edes poliisin tietoon ja tämänkin jälkeen monet rikosprosessit päättyvät esitutkintaan, syyttämättäjäättämisspäätökseen tai ohjautuvat esimerkiksi sovitteluun. Käyttämämme aineisto valottaa siis nuorten väkivaltarikollisuuden vakavampaa päätyä.

Aineistomme koostuu pääsääntöisesti Oulun, Pirkanmaan ja Itä-uudenmaan käräjäoikeuksien asiakirjoista, mutta mukana oli myös Helsingin ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden laatimia dokumentteja. Asiakirjat saatiin tietopyynnöllä Oikeusrekisterikeskuksesta. Tietopyyntömme koski aikavälillä 1.1.2019–31.12.2024 tapahtuneita ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksia, joissa syytettynä oli vähintään yksi 15–17-vuotias Oulussa, Tampereella tai Vantaalla kirjoilla ollut nuori. Tietopyyntömme aikaväli kohdistuu samaan ajankohtaan, jolloin poliisin tilastoissa erityisesti alle 15-vuotiaiden ryöstö- ja pahoinpitelyrikokset lisääntyivät roimasti. Rikosoikeudellinen vastuuikäraja on Suomessa 15 vuotta, eli aineistossamme käsitellään yli 15-vuotiaiden rikoksia.¹ Tästä huolimatta asiakirjoissa oli monin paikoin mainintoja alle 15-vuotiaista kanssatekijöistä.

---

¹ Alkuperäinen suunnitelmamme oli tehdä asiakirjatutkimusta poliisin rikosilmoitusaineistoilla, jotka sisältäisivät systemaattisemmin kuvailuja myös alle 15-vuotiaiden tekemästä väkivallasta. Poliisihallitus ei kuitenkaan myöntänyt hankkeellemme tutkimuslupaa kahdesta yrityksestä huolimatta. Poliisihallitus

Yhdessä asiakirjassa saattoi olla käsiteltävänä useampia syytteitä saman tai samojen nuorten osalta eivätkä kaikki syytteet koskeneet välttämättä väkivaltarikoksia. Olemme analyysissamme keskittyneet erityisesti väkivaltarikollisuuteen ja jättäneet vähemmälle huomiolle esimerkiksi varkaudet, liikenneturvallisuuden vaarantamiset tai huumausainerikokset. Osa asiakirjoissa kuvattujen rikosten kanssatekijöistä asui toisissa kaupungeissa tai kunnissa, ja osa rikoksista oli tapahtunut toisen kunnan alueella. Esimerkiksi vantaalaisten nuorten osalta tekopaikka saattoi olla Helsinki tai Espoo. Tästä syystä aineistoomme valikoitui asiakirjoja myös Helsingin ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksista.

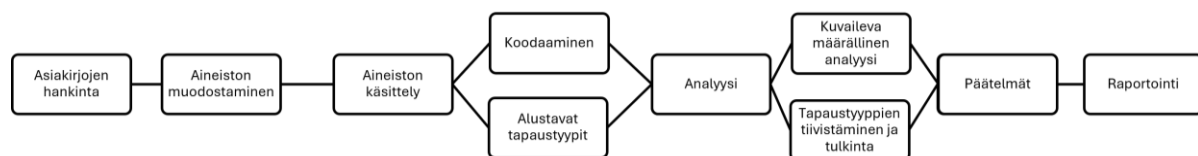
Ensimmäisessä analyysivaiheessa kävimme kaikki asiakirjat läpi ja karsimme aineistosta pois tapaukset, jotka eivät liittyneet tutkimusintresseihimme. Alun perin meille toimitettiin 319 asiakirjan aineisto. Varsin nopeasti kävi kuitenkin ilmi, että aineisto sisälsi käräjäoikeustapaukset vuodesta 2015 lähtien. Poistimme aineistosta kaikki asiakirjat, joissa rikokset olivat tapahtuneet ennen vuotta 2019. Lisäksi on huomattava, että aineistomme ei ulotu vuoden 2024 loppuun, vaan viimeisin rikos on päivätty tuon vuoden helmikuulle. Poistimme aineistosta myös sellaiset tapaukset, joissa väkivaltarikos oli tehty kaukana hankekaupunkien rajojen ulkopuolella, esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa. Olimme kiinnostuneita kaupunkitiloissa tapahtuneesta katuväkivallasta Oulussa, Tampereella, Vantaalla ja näiden kaupunkien lähialueilla. Lopulta rajasimme tarkastelun ulkopuolelle lähisuhdeväkivallaksi tulkitsemamme tapaukset. Karsinnan jälkeen varsinaisen analyysin kohteeksi valikoitui 158 asiakirjaa.

Käräjäoikeuksien ratkaisiasiakirjat sisältävät tiedot vastaajista ja asianomistajista, syytekohtat ja syyttäjän rangaistusvaatimukset, asianomistajien vaatimukset, vastaajien, eli rikoksesta syytettyjen kannat, asian todistelut, tuomion perustelut, rangaistusseuraamukset ja mahdolliset korvausvelvollisuudet. Syytekohtat ja erityisesti tuomion perustelut olivat tämän tutkimuksen kannalta asiakirjojen kiinnostavimpia osioita, sillä ne sisälsivät tarkkoja kuvauksia rikoksista ja asianosaisten sekä mahdollisten todistajien osallisuudesta. Asiakirjojen sisältämien kuvausten laajuus vaihteli paljon. Riidattomissa ja yksinkertaisissa pahoinpitelytapauksissa kuvaukset olivat tiiviitä ja asiakirjat lyhimmillään vain muutaman liuskan mittaisia. Laajimmat asiakirjat, jotka sisälsivät tyypillisesti useamman syytekohtan, kuten rikosvyyhdeksi kehkeytyneiden kaveriporukoiden ryöstösarjat, olivat pituudeltaan usein kymmenien sivujen mittaisia, pisimmillään yli 60 sivua. Tällöin eri osapuolten osallisuus asiaan kuvattiin tarkemmin esimerkiksi todistajanlausuntojen, videotallenteiden tai televalvontatietojen kautta.

---

perusteli kielteistä päätöstään siten, että rikosilmoitusten selosteosista ei löytyisi vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tätä tulkintaa voi myös kyseenalaistaa. Ensinnäkin Poliisihallitus on tutkimuslupalausunnon yhteydessä myöntänyt, että ei tiedä, mitä rikosilmoituksiin on kirjattu. Toisekseen poliisin verkkosivujen mukaan rikosilmoitukseen kirjataan mahdollisimman tarkat tiedot esimerkiksi itse teosta, sen ajankohdasta ja paikasta, tekovälineistä ja mahdollisista todistusaineistoista (<https://poliisi.fi/tee-rikosilmoitus>). Kolmanneksi, tämän työpaperin kolmas kirjoittaja on anonut ja saanut edellisellä vuosikymmenellä tutkimusluvan Poliisihallitukselta satojen rikosilmoitusten analysointiin hyvin samankaltaista tarkoitusta varten (ks. Honkatukia & Myllylä 2018).

Käsittelimme lopullisen aineiston koodaamalla sen määrälliseen muotoon sekä muodostamalla laadullisia tapaustyyppejä. Tapaustyyppien avulla pyrimme kuvaamaan nuorten katuväkivallan tyypillisiä piirteitä ja tapausten eroavaisuuksia. Laadullinen analyysi toteutettiin tutustumalla aineiston sisältöön huolellisesti ja tämän jälkeen hyödyntämällä Atlas.ti -ohjelman koodaustoimintoja. Määrällisessä analyysissä hyödynsimme ristiintaulukointeja, varianssianalyysseja ja tilastollisten erojen testausmenetelmiä. Aineiston määrällinen ja laadullinen analyysi toteutettiin limittäin. Tutkimusprosessin eteneminen on esitetty kuviossa 1. Kuvaamme analyysimenetelmiämme tarkemmin määrälliselle ja laadulliselle analyysille omistetuissa erillisissä luvuissa.

Kuvio 1. Tutkimusprosessin eteneminen.

Käyttämämme aineisto on hyvin arkaluonteista. Asiakirjat sisältävät suoria henkilö- ja tunnistetietoja. Asiakirjoissa kuvataan tunnistettavien alaikäisten tekemiä ja heihin kohdistuneita väkivallantekoja. Useimmat käräjäoikeuksien ratkaisiasiakirjat ovat yksittäisinä dokumentteina periaatteessa kenen tahansa saatavilla julkisuuslain nojalla. Tilanne kuitenkin poikkeaa, kun asiakirjoja pyydetään kerralla useampia, saati kymmeniä tai satoja. Tällöin sekä tietosuojaan että tutkimusetiikkaan liittyvät kysymykset muodostuvat keskeisiksi.

Olemme käsitelleet aineistoa mahdollisimman huolellisesti ja tietosuojasääntelyä kunnioittaen. Aineistoa on voinut käsitellä vain tämän työpaperin kirjoittajat, joista kaikki ovat allekirjoittaneet vaitiolositoumuksen. Aineisto on suojattu teknisesti siten, että asiakirjoja ei voi avata kuin tietyillä käyttäjätunnuksilla ja tunnistautumisella. Käytännössä säilytimme aineistoa suojattuna Nuorisotutkimusseuran verkkoasemalla ja sen käsittely oli mahdollista ainoastaan Nuorisotutkimusseuran sisäisessä verkossa. Aineistojen suojaaminen tarkoittaa sitä, että yksittäisiä tiedostoja ei voi avata organisaation ulkopuolisilla palvelimilla.

Aineiston huolellisen käsittelyn lisäksi suojaamme asiakirjojen sisältämät henkilötiedot myös raportointivaiheessa. Olemme peittäneet kaikki tunnistetiedot emmekä siteeraa asiakirja-aineistoja pitkällisesti tai tunnistettavilla tavoilla. Emme keskity yksittäisten tapausten analysoimiseen, vaan pyrimme luomaan yleisemmän kuvan 15–17-vuotiaiden väkivaltarikoksista sekä määrällisen analyysin että laadullisemman tyypittelyn kautta.

Tiivistyslaatikko: Johdanto

Tutkimustehtävät: Analysoimme käräjäoikeuksien asiakirjoja, joissa käsitellään Oulussa, Tampereella tai Vantaalla asuneiden nuorten väkivaltarikoksia. Vastaamme kahteen tutkimuskysymykseen: 1) Minkälaisia piirteitä tämän päivän nuorten väkivaltarikollisuudella on kaupunkimaisissa ympäristöissä? 2) Minkälaisia kaupunkikohtaisia eroja nuorten katuväkivaltarikollisuudessa voi havaita?

Aiempi tutkimus: Tiedossamme ei ole Suomessa toteutettuja vastaavia tutkimuksia. Nuorten väkivaltarikollisuutta on tutkittu paljon, mutta laajoja ja tuomioistuinten asiakirjoihin perustuvia tutkimuksia ei ole tehty. Nuorten väkivaltarikollisuutta on tutkittu pääasiassa nuorilta suoraan kerätyin määrällisin ja laadullisin aineistoin sekä tekemällä viranomaisten rekisteritietoihin perustuvia määrällisiä analyyssejä.

Aineisto: Tutkimusaineistona hyödynnämme pääosin Oulun, Pirkanmaan ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeuksien ratkaisiasiakirjoja vuosilta 2019–2024. Asiakirjoissa käsitellään Oulussa, Tampereella ja Vantaalla kirjoilla olleiden 15–17-vuotiaiden nuorten tekemiä ja kaupunkitiloissa tapahtuneita ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksia. Yhteensä kriteerit täyttäviä asiakirjoja oli 158. Osa asiakirjoista sisälsi useampia saman tai samojen nuorten tekemiä rikoksia. Analysoimme aineistoamme sekä määrällisesti että laadullisesti.

Määrällinen analyysi

Lopullinen aineisto koostui yhteensä 158 asiakirjasta. Yhteen asiakirjaan saattoi sisältyä useampia eri rikoksia, sekä lukuisia vastaajia (syytettyjä) ja asianomistajia (rikoksen uhreja). Jokaisesta asiakirjasta kirjattiin taulukkolaskentaohjelmaan yksilöivä tunniste, tekovuosi, kaupunki, rikosnimike, vastaajien lukumäärä, ikä ja sukupuoli, asianomistajien ikä ja sukupuoli, tekopaikka sekä lyhyt kuvaus teosta ja siihen liitettyistä taustatekijöistä.

Koodasimme kirjaamamme tiedot numeeriseen muotoon muuttujiksi ja niiden arvoiksi. Liitteessä 1 kuvaamme muodostamamme muuttujat tarkemmin. Osa tekemistämme muuttujista on yksiselitteisiä (esim. vuosi ja kaupunki), mutta osa edellytti enemmän pohdintaa.

Rikosnimike sai neljä eri arvoa: ryöstö, törkeä ryöstö, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Koodaus perustui asiakirjan keskeisimmälle syytekohtalle, joka oli kirjattu oikeudenkäynnin pääasiaksi. Tämä oli usein rikosoikeudellisesti asiakokonaisuuden tuomittavin teko. Mikäli asiakirjassa käsiteltiin esimerkiksi lievää pahoinpitelyä ja törkeää ryöstöä, oli asiakirjan pääasiaksi kirjattu törkeä ryöstö.

Sukupuolelle annoimme vastaajien osalta kolme arvoa henkilötunnusten perusteella: nainen, mies tai molemmat. Asianomistajien osalta annoimme sukupuolelle neljä arvoa: nainen, mies, molemmat tai ei tietoa. Asiakirjoissa ei ollut asianomistajien henkilötunnuksia, joten jouduimme tekemään oletuksia etunimien perusteella. Paikoin asianomistajan sukupuoli ilmeni tapauskuvauksista. Joissakin tapauksissa uhrin sukupuoli jäi tuntemattomaksi.

Vastaajien iästä muodostimme kolme arvoa: 15–17-vuotiaat, 15–21-vuotiaat sekä tapaukset, joissa oli myös yli 22-vuotiaita vastaajia. Ensimmäinen arvo sisältää ainoastaan samanikäisiä tekijöitä, kun taas toiseen muuttujan arvoon sisältyi kanssatekijöinä hieman vanhempia mutta kuitenkin rikoslain mukaan nuoria rikoksentekijöitä. Kolmanteen arvoon luokittelimme tapaukset, joissa kanssatekijöinä oli selvästi vanhempia henkilöitä, jotka eivät oletettavasti ole enää vertaisia 15–17-vuotiaille.

Asianomistajan iän koodasimme niin ikään kolmeksi muuttujan arvoksi: lapsi (enintään 12-vuotias), vertainen (13–21-vuotias) ja aikuinen (vähintään 22-vuotias). Joissakin tapauksissa asianomistajan iästä ei ollut tietoa. Halusimme kartuttaa tietoa siitä, minkä ikäisiin uhreihin väkivaltarikokset kohdentuvat. Jotkut teot kohdentuivat nuorempiin lapsiin ja tilanteisiin liittyi tästä syystä erityisiä valta-asetelmia. Monet tapauksista, joissa asianomistaja oli yli 22-vuotias, kohdistuivat auktoriteetti- ja ammattiasemassa oleviin henkilöihin (esim. myyjä tai järjestyksenvalvoja), tai sivullisiin aikuisiin julkisessa tilassa.

Tekopaikan koodasimme seitsemäksi arvoksi: koulu², yksityinen tila, harrastustilat, kaupalliset tilat³, katutila⁴, julkinen liikenne⁵ ja tuntematon. Koodausprosessin aikana kirjasimme ylös kaikki asiakirjoissa esiintyneet tekopaikat, jonka jälkeen kävimme keskustelua esimerkiksi kaupallisen tilan ja katutilan rajoista. Usein kyse oli sellaisista kauppakeskuksissa tapahtuneista rikoksista, jotka ovat virallisesti katutilaa tai puolijulkista tilaa. Samankaltaiset vaikeudet saattoivat koskea julkisen liikenteen ja katutilan välistä rajanvetoa niissä tapauksissa, joissa rikokset oli tehty juna-asemilla tai pysäkeillä. Lisäksi rikos oli saattanut tapahtua monessa paikassa niin, että tekijä ja uhri olivat esimerkiksi tavanneet huoltoaseman edustalla ja siirtyneet sen jälkeen läheiseen puistoon. Mikäli asiakirjassa käsiteltiin useampaa rikosta, saattoi myös tekopaikkoja olla monenlaisia. Tällaisissa tapauksissa kirjasimme tekopaikaksi asiakirjan teoissa useimmin esiintyneen tekopaikan. Jos eri tekopaikkoja oli yhtä monta, koodasimme arvon pääasiallisen syytteen mukaan. Osassa tapauksista tekopaikka jäi epäselväksi.

Taustatekijöistä muodostimme kuusi arvoa: velka, kosto, riita, rasismi, taloudellinen motiivi ja tuntematon. Teimme luokitukset aineistolähtöisesti asiakirjojen kuvausten perusteella. Monissa tapauksessa taustatekijät tai rikoksentekijän motiivit jäivät arvailujen varaan. Taloudellinen motiivi oli varsin suoraviivaisesti yhteydessä ryöstöihin, jotka liittyvät taloudellisen hyödyn hankkimiseen. Toisin saattoi olla pahoinpitelyjen ohessa tehtyjen sattumanvaraisten varkauksien osalta.

Nuorten väkivaltarikosten määrällinen kuva

Aineisto koostui 158 asiakirjasta, joista pääasiallisena rikosasiana käsiteltiin 56 ryöstöä (35 %), 24 törkeää ryöstöä (15 %), 65 pahoinpitelyä (41 %) ja 12 törkeää pahoinpitelyä (8 %). Teoista 131 oli poikien (83 %), 15 tyttöjen (10 %) ja 12 tyttöjen ja poikien yhdessä tekemiä (8 %). Tietopyyntöämme mukaillen valtaosassa tapauksista (75 %) oli vain 15–17-vuotiaita vastaajia. Paikoin nuorten kanssatekijöinä oli kuitenkin 18–21-vuotiaita (16 %) ja joissakin tapauksissa myös tätä vanhempia aikuisia (9 %). Aikuiset saattoivat olla teoissa mukana esimerkiksi molemminpuolisissa pahoinpitelyissä, tai isinä, jotka olivat tempautuneet mukaan nuorten välisiin konflikteihin.

Väkivalta kohdistui pääasiassa samaa sukupuolta oleviin ikätovereihin, eli poikien uhreina olivat toiset pojat ja tyttöjen uhreina toiset tytöt. Sekaryhmissä tehdyt rikokset kohdistuivat pääasiassa poikiin, miehiin tai toisiin sekaryhmiin. Valtaosa, kaksi kolmesta rikoksesta, kohdistui toisiin 13–21-vuotiaisiin nuoriin. Aikuisiin tai yli 22-vuotiaisiin rikoksista kohdistui 16 prosenttia ja korkeintaan 12-vuotiaisiin lapsiin enää viisi prosenttia. Ikätovereihin kohdistetun väkivallan

---

² Koulu rikosten tapahtumapaikkana tarkoittaa tässä sekä koulun seinien sisäpuolella että koulupäivän aikana koulurakennusten läheisyydessä tapahtuneita väkivallantekoja.

³ Kaupalliset tilat ovat esimerkiksi kauppakeskuksia, ravintoloita ja kioskeja.

⁴ Katu viittaa tässä laveasti kaupunkien ulkotiloihin ja voi pitää sisällään kevyenliikenteen ja ajoväylien lisäksi esimerkiksi puisto- tai torimaisia alueita ja parkkipaikkoja.

⁵ Julkiseksi liikenteeksi luokittelimme liikennevälineissä tai pysäkeillä ja asemalaitureilla tapahtuneet rikokset.

taustalla saattoi tunnistaa moninaisia sosiaalisia suhteisiin ja nuorten keskinäisiin ryhmiin liittyviä tekijöitä, kun taas aikuisiin ja lapsiin kohdistunut väkivalta oli tilannesidonnaisempaa ja sattumanvaraisempaa.

Taulukko 1. Asiakirja-aineisto rikosnimikkeen, vastaajan iän ja sukupuolen mukaan

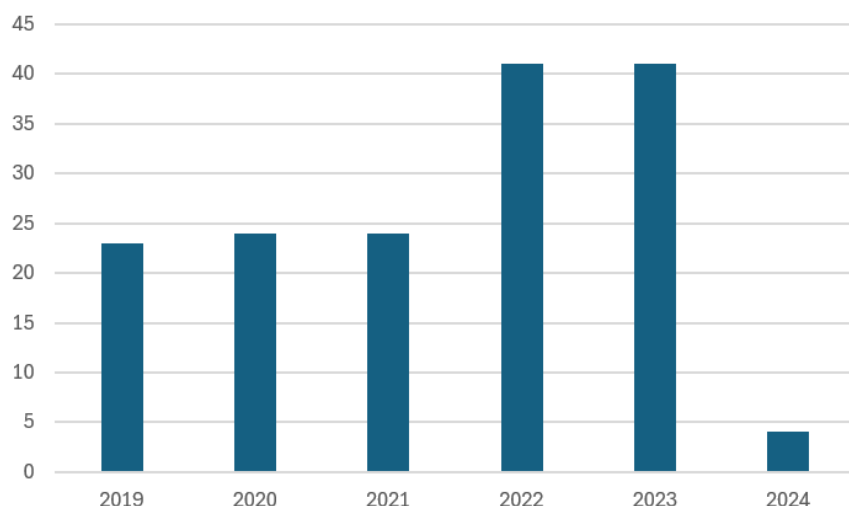
Rikosnimike		Vastaajien ikä		Vastaajan sukupuoli	
Pahoinpitely	65 (41 %)	15–17	119 (75 %)	Mies	131 (83 %)
Törkeä pahoinpitely	12 (8 %)	15–21	25 (16 %)	Nainen	15 (10 %)
Ryöstö	56 (35 %)	Myös yli 22	14 (9 %)	Molemmat	12 (8 %)
Törkeä ryöstö	24 (15 %)				

Nuorten rikollisuus ja väkivaltarikollisuus tehdään tyypillisesti toisten nuorten kanssa. Tämä on nähtävissä myös nyt käyttämästämme aineistosta. Keskimäärin vastaajia oli 2,1. Lukema vastaa Tilastokeskuksen aineistoista laskettua valtakunnallista keskiarvoa nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksissa vuosina 2019–2020 (Haapakangas & Kaakinen 2023). Vastaajien määrä vaihteli aineistossamme yhden ja kymmenen välillä. Useimmiten vastaaja oli syytettynä yksin (40 %), mutta myös kahden (31 %), kolmen (14 %) tai neljän (9 %) vastaajan tapauksia esiintyi runsaasti. Huomionarvoista edelleen on, että rikosten tarkastelussa asiakirja toimi yksikkönä, johon saattoi sisältyä useampia rikoksia lyhyen tai joskus pidemmänkin aikavälin sisällä. Tämän vuoksi vastaajia on esimerkiksi saattanut olla kymmenen, mutta rikokset ovat koostuneet vaikkapa useasta yhden henkilön hyökkäyksestä tai muutamasta pienten porukoiden välisistä tappelusta eikä välttämättä kymmenen hengen kokoisen porukan hyökkäyksestä yhtä uhria kohtaan.

Todellinen väkivaltarikoksissa mukana olleiden nuorten määrä on kuitenkin nyt tilastoitua määrää suurempi. Tilastosta jää pois esimerkiksi rikosvastuun ulkopuolella olevat alle 15-vuotiaat ja tuntemattomiksi jääneet epäillyt. Monissa asiakirjoissa oli maininta alle 15-vuotiaista tekijöistä. Näyttää kuitenkin olevan kärkeäoikeuksista riippuvaista, millä tarkkuudella rikosvastuun ulkopuolella olleita nuoria ja heidän osallisuuttaan kuvattiin. Tätäkin keskeisempää on huomata, että varsin usein nuorten väkivaltarikokset tapahtuivat osana monimutkaisia ryhmäsuhteita tai laajemman yleisön edessä, vaikka syytetyksi olisikin päätenyt vain yksi henkilö.

Valtakunnallisten poliisitilastojen mukaan nuorten väkivaltarikollisuudessa on ollut kasvua 2020-luvun aikana. Kasvu näkyy aineistossamme siten, että asiakirjojen määrä lisääntyi kohti seurantajaksomme loppua. Vuosina 2019–2021 asiakirjoja oli vuositasona reilut 20, kun taas

vuosina 2022 ja 2023 niitä oli 41 kumpanakin vuonna (ks. kuvio 2). Määrä siis lähes kaksinkertaistui vuositasona. Vuodelta 2024 aineistossamme on vain neljä asiakirjaa, sillä kyse on ainoastaan alkuvuoden tapauksista.

Kuvio 2. Asiakirjojen määrä vuosina 2019–2024.

Aiemman kirjallisuuden perusteella on hyvin tiedossa, että nuorten väkivaltarikollisuus tapahtuu pääsääntöisesti julkisissa tiloissa (Danielsson 2022, 12), kun taas aikuisten vakava väkivalta tapahtuu useimmiten yksityisasunnoissa (Törölä & Raeste 2025). Tämä näkyy myös asiakirja-aineistossamme (taulukko 2), vaikka tässä kohden onkin syytä muistaa, että olemme jättäneet huomioimatta lähisuhdeväkivallan. Tämä mielessä pitäen voi todeta, että ”katu” on tyypillisin nuorten väkivaltarikollisuuden tapahtumapaikka. Tulkitsimme aineistoamme niin, että lähes puolet (44 %) asiakirjoissa kuvatuista tapahtumapaikoista oli katutiloja. Kadun jälkeen tyypillisimpiä tapahtumapaikkoja olivat kaupalliset tilat, julkinen liikenne ja koulut. Vain harvoin nuorten väkivaltatilanteiden tapahtumapaikkana oli yksityiset tilat (6 %). Näissä tilanteissa taustalla oli usein kotibileet, johon liittyi alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä. Lisäksi on syytä huomata, että varsin monesta asiakirjasta (n=21, 13 %) puuttuu selkeä kuvaus tapahtumapaikasta.

Taulukko 2. Nuorten väkivaltarikosten tapahtumapaikat.

Paikka	n	%
Katu	70	45
Ei tietoa	21	13
Kaupallinen tila	19	12

Julkinen liikenne	15	10
Koulu	14	9
Yksityinen tila	10	6
Harrastustila	8	5

Kuten jo edellä totesimme, pyrimme luokittelemaan asiakirjat myös sen perusteella, mitkä olivat väkivaltarikosten taustatekijät tai motivaatiot. Näiden päättely kärkeäoikeuksien usein tekokeskeisistä dokumenteista ei ollut kovin suoraviivaista ja vaati paikoin laveaakin tulkintaa. Tekokeskeisyydellä viittaamme siihen, että oikeusistuinten ensisijaisena tehtävänä on punnita tapausta koskevan näytön riittävyttä ja rikoksen tuomittavuutta. Tällöin rikokseen johtaneiden tekijöiden tai vastaajien motiivien erittely on toissijaista. Osin tämän takia emme kenneet määrittämään rikosten taustatekijöitä neljänneksessä (25 %) asiakirjoista. Tyypillisimmiksi taustatekijöiksi tulkitsimme taloudellisen motiivin (40 %) ja riidan (24 %). Näiden merkitystä korostanee se, että tarkastelimme nimenomaan ryöstöjä ja pahoinpitelyjä. Edelliset yhdistyvät vahvasti taloudelliseen motiiviin ja jälkimmäiset riitaan. Muiksi taustatekijöiksi tunnistimme koston (7 %), rasmin (3 %) ja velkasuhteet (2 %).

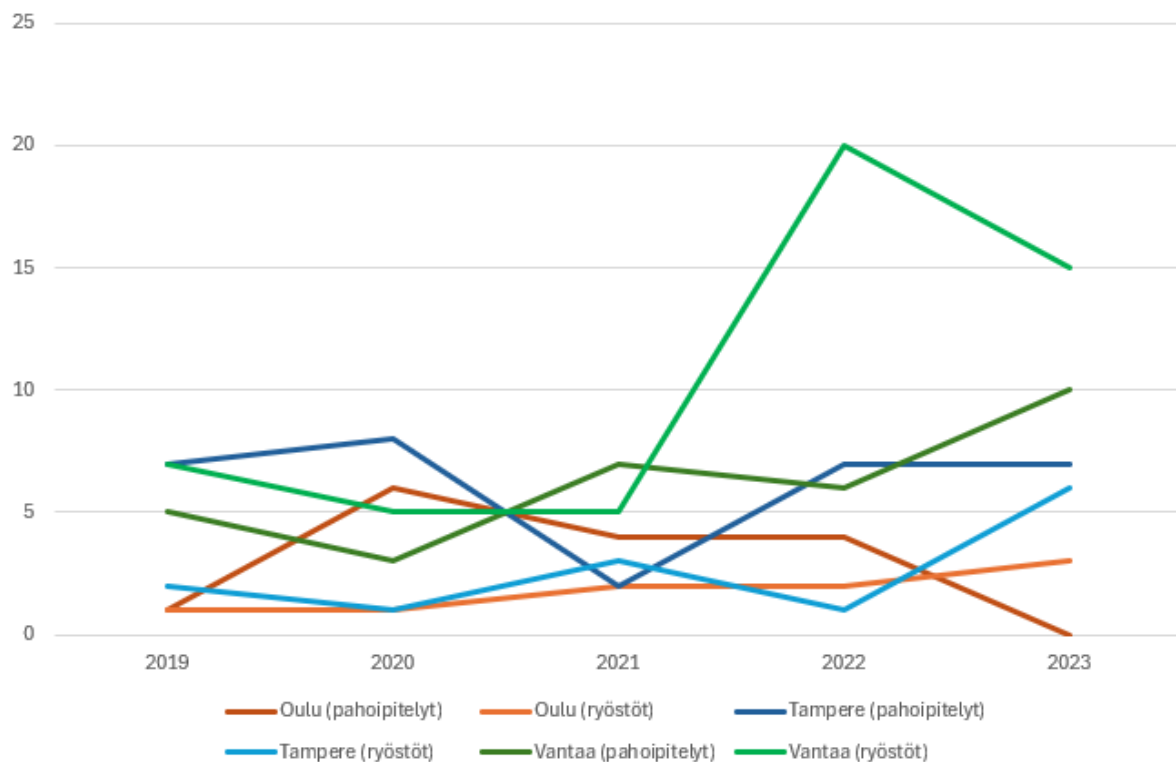
Kaupunkikohtainen analyysi

Kaupungeja vertailtaessa on tärkeää huomata, että Oulu, Tampere ja Vantaa ovat asukasluvultaan ja nuorten määriltään varsin samankokoisia. Tästä syystä suoraakin määrällistä vertailua voi pitää mielekkäänä. Kaupungeilla on kuitenkin eronsa. Oulua ja Tamperetta voidaan pitää kaupunkirakenteiltaan samankaltaisina, mutta sijaintinsa puolesta erilaisina kaupunkina. Tampere on yhteydessä muihin Etelä-Suomen kaupunkeihin esimerkiksi tiheän raideliikenneverkoston kautta. Oulu puolestaan on pohjoisemmän Suomen selkeästi suurin kaupunki ja maantieteellisesti etäällä muista isoista kaupungeista. Molemmilla kaupungeilla on kuitenkin selkeä keskusta-alue reunamineen ja näitä ympäröivine asuinalueineen. Kummallakin kaupungilla on myös kuntarajojen ulkopuolille ulottuvat työssäkäyntialueensa.

Vantaan kaupunkirakenne poikkeaa selkeästi Oulusta ja Tampereesta. Osana pääkaupunkiseutua Vantaalla ei ole yhtä selkeää keskustaa, vaan useampia asuin- ja palvelukeskittymiä pääasiassa junaratojen varsilla. Lisäksi Vantaa on väestöpohjaltaan Oulua ja Tamperetta moninaisempi ja eriytyneempi kaupunki, jossa asuinalueiden väliset sosioekonomiset erot ovat verrattain suuret.

Asiakirjoja eli käräjäoikeudessa käsiteltyjä 15–17-vuotiaiden nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksia oli selvästi eniten Vantaalla, yhteensä 86 kappaletta (54 %). Tamperetta koskevia asiakirjoja oli 48 (30 %) ja Oulua 24 (15 %). Erot kuvaavat jossain määrin kaupunkikohtaisia eroja poliisin tietoon tullessa rikollisuudessa, mutta poikkeavuuksiakin voi

havaita (ks. Tilastokeskus 2026).⁶ Erityisesti vuosina 2022 ja 2023 Vantaalla poliisin tietoon tuli verrattain paljon alaikäisten tekemiä ryöstöjä ja pahoinpitelyjä. Muina vuosina erot olivat joko hyvin pieniä tai olemattomia. Oulun ja Tampereen osalta erot ovat koko seurantajakson (2019–2024) aikana varsin pienet (ks. kuvio 3). Näin ollen voi tulkita, että asiakirja-aineistossamme näkyvät määrälliset erot kaupunkien välillä kertovat sekä viranomaisten tietoon tulleiden tapausten määrästä että eroista paikallisissa rikosprosesseissa. Voi esimerkiksi olla, että Oulussa verrattain suuri osa nuorten rikoksista päättyy sovitteluun tai syyttämättäjättämiskäytäntöihin. Lisäksi on mahdollista, että eri kaupungeissa nuorten tai nuorten parissa toimivien aikuisten ja viranomaisten ilmoitusherkkyys vaihtelee.

Kuvio 3. Käräjäoikeuksien ratkaisiasiakirjojen määrä Oululaisten, Tamperelaisten ja Vantaalaisten nuorten osalta vuosina 2019–2023. Vuosi 2024 on jätetty kuviosta pois, koska asiakirjoja tuolta vuodelta on niin vähän.

Asiakirjojen määrien ohella aineistostamme voi havaita muitakin kaupunkikohtaisia eroja. Olemme koonneet keskeiset havaintomme taulukkoon 3. Keskeinen ja tilastollisesti merkitsevä ero ($p=.006$) liittyy rikosnimikkeisiin. Vantaa poikkeaa tässäkin Oulusta ja Tampereesta. Vantaalla ryöstöjä oli 64 prosenttia kaikista asiakirjoista, kun Oulussa ja Tampereella vastaavat

⁶ Monen muun tekijän ohella poliisin koostamien tilastojen vertailua käräjäoikeuksien asiakirja-aineistoon vaikeuttaa se, että poliisitilastot perustuvat tekopaikkaan ja käräjäoikeuksien asiakirjat syytetyn asuinkuntaan.

osuudet olivat 38 ja 36 prosenttia ($p=.015$). Suoraan edelliseen linkittyen taloudelliset taustatekijät olivat Vantaalla Oulua ja Tampereä tyypillisempiä. Oulussa riitatilanteet olivat puolestaan tyypillisimmin rikosten taustalla ja Tampereella oli muita kaupunkeja enemmän tapauksia, joissa taustatekijöistä ei voitu tehdä luotettavia päätelmiä.

Rikosnimikkeiden ja taustatekijöiden lisäksi tilastollisesti merkitseviä kaupunkikohtaisia eroja saattoi havaita tekopaikoissa ($p=.001$). Osa eroista selittyy erilaisilla kaupunkirakenteilla. Vantaalla verrattain moni rikoksista oli tapahtunut katutilassa ja julkisessa liikenteessä. Tampereella puolestaan koulut ja Oulussa kaupalliset tilat olivat muita kaupunkeja tyypillisempiä tapahtumapaikkoja. Oulun erityispiirteitä näytti olevan kaupungin ydinkeskustassa sijaitseva Valkean kauppakeskus ja siellä tapahtuneet useammat väkivallanteet.

Taulukko 3. Kaupunkikohtaiset erityispiirteet nuorten väkivaltarikoksissa käräjäoikeuksien asiakirja-aineistossa. Väkivaltarikosten yleisimmät piirteet sulkeissa.

	Rikosnimike	Taustatekijä	Tekopaikka	Kanssatekijät
Oulu	Pahoinpitely (Pahoinpitely)	Riita (Riita)	Kaupallinen tila (Katutila)	Aikuiset (Ikätoverit)
Tampere	Pahoinpitely (Pahoinpitely)	Ei tietoa (Ei tietoa)	Koulu (Katutila)	Aikuiset (Ikätoverit)
Vantaa	Ryöstö (Ryöstö)	Taloudellinen (Taloudellinen)	Katutilat ja julkinen liikenne (Katutila)	Nuoret aikuiset (Ikätoverit)

Viimeinen tilastollisesti merkitsevä ero kaupunkien välillä liittyi vastaajien tai syytteessä olleiden nuorten ikään ($p=.026$). Vantaa poikkesi tälläkin mittarilla arvioituna Oulusta ja Tampereestä. Vantaalla 15–17-vuotiaat olivat verrattain usein vastaajina yhdessä hieman vanhempien, 18–21-vuotiaiden nuorten aikuisten kanssa. Oulussa ja Tampereella oli puolestaan tyypillisempää, että muina vastaajina oli yli 22-vuotiaita aikuisia. Kenties yksittäiset syntymävuodet määrittävät Vantaalla nuorten ryhmiä tai kaveriporukoita vähemmän kuin Oulussa ja Tampereella. Jälkimmäisissä kaupungeissa puolestaan konflikteja ja molemminpuolisia pahoinpitelyjä aikuisten kanssa syntyi kenties herkemmin. On kuitenkin syytä muistaa, että yli 22-vuotiaita kanssatekijöitä oli kaikkien aineistossa varsin vähän eikä nyt tehtyä havaintoa ole syytä ylitulkita. Valtaosa (72–81 %) väkivaltarikoksista tehtiin kaikissa kaupungeissa joko yksin tai ikätovereiden kanssa.

Tiivistyslaatikko: määrällinen analyysi

Aineisto: Analysoimme kaikkien 158 asiakirjan pääasialliset syytekohtat määrällisesti. Kirjasimme jokaisesta asiakirjasta ylös tiedot rikosnimikkeestä, vastaajien ja asianomistajien sukupuolista ja iästä, tapahtumapaikoista ja taustatekijöistä tai teon oletetuista motiiveista.

Yleiset havainnot

- Ryöstö- ja pahoinpitelyrikokset tehtiin usein toisten samanikäisten nuorten kanssa ja ne kohdistuivat toisiin nuoriin. Valtaosa rikosten tekijöistä ja uhreista oli poikia. Tyttöjen väkivalta kohdistui puolestaan toisiin tyttöihin.
- Rikokset tapahtuivat useimmiten julkisissa tiloissa, kuten kaduilla ja kauppakeskuksissa. Yksityisissä tiloissa tapahtuneet ryöstöt tai pahoinpitelyt olivat harvinaisia.

Kaupunkikohtaiset erot

- Asiakirjoja oli eniten Vantaalla (86), toiseksi eniten Tampereella (48) ja vähiten Oulussa (24).
- Kaupunkikohtaiset erot asiakirjojen määrissä eivät kerro pelkästään eroista rikollisuuden määrässä. Kyse on myös siitä, missä määrin väkivaltarikokset tulevat viranomaisten tietoon tai etenevät käräjäoikeuksien käsiteltäviksi.
- Oulun erityispiirteitä olivat riitatilanteisiin liittyvät pahoinpitelyt, konfliktit aikuisten kanssa ja keskusta-alueen kauppakeskuksessa tapahtuneet rikokset.
- Tampereella pahoinpitelyt ja aikuisten kanssa kärjistyneet konfliktit olivat myös verrattain tyypillisiä. Toisaalta Tampereella oli muita kaupunkeja enemmän kouluun ja kouluyhteisöihin liittyviä väkivaltarikoksia.
- Vantaalla ryöstörikokset ja taloudelliset motiivit olivat huomattavasti muita kaupunkeja tyypillisempiä. Lisäksi Vantaalla verrattain suuri osa rikoksista tapahtui katutiloissa tai julkisessa liikenteessä.

Laadullinen analyysi: nuorten katuväkivallan tapaustyyppejä

Määrällisestä tarkastelusta huolimatta keskeisin tehtävämme on vastata laadullisiin kysymyksiin. Olemme kiinnostuneita siitä, minkälaisia väkivaltarikoksia aineistossamme esiintyy. Analyysiamme voi kuvata tyypittelyksi, jossa hyvin monenlaisia tapauksia sisältävä aineisto pyritään tiivistämään mahdollisimman informatiiviseksi kokonaisuudeksi (vrt. Eskola & Suoranta 2008, 182–183). Tarkoitus on auttaa lukijaa hahmottamaan nuorten väkivaltarikollisuuden olennaisimmat ilmenemismuodot tai tyypit. Emme toisin sanoen keskity väkivallan tekijöihin tai rikosten moitittavuuteen, vaan tapauksiin nuorten toimintana sekä niiden yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin.

Tekemämme tyypittely sisälsi useita eri vaiheita. Aluksi kirjasimme kaikista tapauksista ja niihin liittyvistä taustatekijöistä tiivistetyn kuvauksen. Kuvausten perusteella teimme alustavan luokittelun erilaisista tapauksista. Luokittelu toteutettiin ”tutkijatriangulaatiota” hyödyntäen siten, että kävimme aineiston vuorollamme läpi kaupunkikohtaisesti. Tutkijatriangulaatiossa samaa aineistoa tulkitaan useamman tutkijan toimesta. Sen tarkoituksena on ehkäistä yksittäisistä tutkijoista johtuvaa tulkintojen vinoutuneisuutta (Eskola & Suoranta 2008, 68–69). Tutkijoiden on keskusteltava havainnoistaan, tulkinnoistaan ja tekemistään luokituksista. Tarvittaessa palasimme alkuperäisaineiston äärelle, mikäli tiivistyksistä löytyvä informaatio ei ollut riittävä tyypittelyn tekemiseksi.

Alustavien luokittelujen jälkeen kukin kirjoittajista oli tunnistanut 2–5 tapaustyyppiä jokaisesta kaupungista. Seuraavassa analyysivaiheessa kaikki tunnistamamme tapaustyyppit (n=22)⁷ luokiteltiin uudelleen karsien päällekkäisyyttä ja jättäen hyvin harvinaiset tyypit tai yksittäiset tapaukset analyysin ulkopuolelle. Yksikään tapaustyyppi ei ollut sellainen, että se olisi esiintynyt vain yhdessä kaupungissa, joskin jotkut tyypit korostuivat tietyissä kaupungeissa.

Tapaustyyppeihin perehtyessä on syytä muistaa, että kyse on ”ideaalityypeistä” (Weber 2011). Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki aineiston rönsyt ja moniselitteisyydet eivät mahdu osaksi analyysiamme. Olemme tutkijoina tiivistäneet ja karsineet aineistoa niin, että analyysi tarttuu nähdäksemme keskeisimpiin seikkoihin hukkumatta yksityiskohtien runsauteen. Ideaalityypeille on ominaista, että niitä esiintyy harvoin, jos koskaan, sellaisenaan.

Olemme keskittyneet tyypittelyyn perustuvassa analyysissämme erityisesti niihin asiakirjoihin, joista rikosten taustatekijöistä on ollut saatavilla enemmän tietoa. Tämä voi aiheuttaa

---

⁷ Oulussa alustavia ja eri tutkijoiden nimeämiä tapauksia oli yhteensä kuusi: aiemman riidan kärjistyminen, provosoituminen toisen käytöksestä, kännitappelut vertaisten kesken, kännitappelut aikuisten ohikulkijoiden kanssa, tuttavapiirien sisäiset pahoinpitelyt ja nuorten ryhmien väkivaltaryypit. Tampereelta nimesimme seitsemän erilaista tapausta: sosiaaliset konfliktit, feikki-ilmoitus ja ryöstö, kouluyhteisöön liittyvä väkivalta, kosto ja kunnianpalautus, taloudelliset motiivit, päihteidenkäyttöön liittyvä väkivalta ja perusmuotoiset pahoinpitelyt. Vantaalta nimesimme puolestaan yhdeksän erilaista tapaustyyppiä: erehdyttämiseen perustuvat ryöstöt, pieleen menneet kaupat, sattumanvaraiset ryöstöt, ryöstösarjat, koston liittyvä väkivalta, kunniaan liittyvä väkivalta, kiivastuksissa tehty väkivalta, päihteisiin liittyvä väkivalta ja riitojen selvittely.

tapaustyyppien painotuksiin vinoumaa, sillä esimerkiksi riidattomissa kahden henkilön välisissä pahoinpitelytapauksissa ratkaisuasikirjojen rikoskuvaukset ovat tyyppillisesti niukempia, vaikka ne olivat tekoina varsin yleisiä. Analyysimme kuvaakin ensisijaisesti nuorten katuväkivaltaa ilmiönä, ei niinkään tiettyjen tapaustyyppien yleisyyttä. Ennen kaikkea pyrimme kuvaamaan tapaustyyppejä painottaen nuorten näkökulmia asiakirjamateriaalin asettamissa raameissa. Käräjäoikeusaineistoissa nuorten kokemukset ja tarinat näkyvät lähinnä katkelmina ja osana laajempia viranomaisdokumentteja. Tästä huolimatta olemme pyrkineet kuvaamaan nuorten antamia merkityksiä väkivaltatilanteille ja analysoimaan rikosten nuorisokulttuurisia kytköksiä.

Tunnistimme neljä nähdäksemme keskeisintä tapaustyyppiä seuraavalla tavalla: 1) päihtyneenä ja äkkipikaisesti tapahtuneet pahoinpitelyt, 2) nuorten kaupankäyntiin liittyvät ryöstöt, 3) sattumanvaraisesti julkisessa tilassa tapahtuneet ryöstöt sekä 4) nuorten ryhmäsuhteisiin ja yhteisöihin liittyvät pahoinpitelyt. Halusimme kuitenkin nimetä tapaustyyppit mahdollisimman aineistolähtöisesti sellaisin termein, jotka esiintyivät asiakirjoissa. Erityisesti pyrimme siihen, että ainakin osa nimeämisistä heijastaisi nuorten käyttämää sanastoa oikeudellisen terminologian sijaan.

Edellä kuvatuista syistä annoimme ensimmäiselle tapaustyyppille nimen *kännitappelut*. Kyse on varsin perinteisestä nuorten ja aikuistenkin väkivallan muodosta, humaltuneena kärjistyneistä sekä viikonloppuiltoihin ja -öihin ajoittuvista konflikteista. Toisen tapaustyyppin nimesimme *feikkikaupoiksi*. Usein tuntemattomien tai korkeintaan puolituttujen kanssa sovitut, pähteisiin tai vaatteisiin liittyvät kaupat saattavat olla riskialttiita sekä myyjille että ostajille. Kolmas tyyppi sai nimen *random rullaamiset*. Random viittaa sattumanvaraisuuteen ja toisilleen tuntemattomien nuorten välisiin kohtaamisiin ja rullaaminen puolestaan ryöstämiseen. Neljännen ja viimeisen tapaustyyppin nimesimme *biiffeiksi ja paskomisiksi*. Biiffit eli riidat kypsyvät hitaasti esimerkiksi kouluyhteisöissä ja sosiaalisen median alustoilla päättyen pahimmillaan ”paskomisiin”, valtasuhteet osoittaviin pahoinpitelyihin. Tällainen väkivalta kytkeytyy vahvasti ryhmäsuhteisiin ja tapahtuu toisilleen tuttujen nuorten välillä. Avaamme seuraavissa alaluvuissa näitä tapaustyyppejä tarkemmin.

Kännitappelut

Kännitappelut liittyvät nimensä mukaisesti humalatilaan ja yllättäen kehkeytyneisiin pahoinpitelyihin. Ne eivät olleet harkitun toiminnan seurausta, vaan pahoinpitelytilanteisiin ajaututtiin yllättäen. Kännitappelut tapahtuivat usein illanviettojen yhteydessä ja paikoissa, joihin nuoret olivat kokoontuneet viettämään vapaa-aikaa. Usein kyse oli puistoista, koulujen piha-alueista tai nuorten kotibileistä. Kyseessä saattoi olla kuokkavieraiden ”ulosheittäminen” tai yksinkertaisesti siitä että kaveri saattui olemaan ”pahalla päällä”. Pahoinpitelyt tehtiin lyömällä nyrkein, repimällä, tönimällä tai kaatamalla alkoholijuomia toisten päälle. Kyseessä on siis varsin perinteinen nuorten katuväkivallan muoto, joka lienee useammalle sukupolvelle tuttu omasta nuoruudesta.

Kännitappelut tapahtuivat sekä tuttujen että tuntemattomien osapuolten välillä, joskin toisilleen tuntemattomien välille syntyneet tappelut korostuivat tässä tapaustyyppissä. Tuntemattomien

väliset konfliktit tapahtuivat katutiloissa, puistoissa ja joukkoliikennevälineissä, joissa osapuolet olivat kohdanneet toisensa sattumalta. Tilannetta edelsi yleensä jonkinlainen sanaharkka, kuten esimerkiksi rasisistinen huutelu tai uhittelu. Seuraavassa esimerkkitapauksessa kaksi 15-vuotia poikaa olivat kulkeneet yöaikaan kaupungin keskustassa ja törmänneet sattumalta tuntemattomaan täysi-ikäiseen mieheen, joka oli juuri poistumassa baarista:

T [Vastaaja] on kertonut istunnossa, että asianomistaja oli lähtenyt kävelemään häntä kohti ja nostanut oikean käden pystyyn ja vasemman käden taskuun ja sanonut, että minä tapan teidät. T kertoi menneensä tilanteessa shokkitilaan, koska asianomistaja oli vaikuttanut vaaralliselta. T kertoi, että hänestä tuntui tilanteessa, että hänellä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin lyödä. T kertoi tapahtumien olleen noin 10 metrin päässä baarista ja järjestyksenvalvojan tulleen heti lyönnin jälkeen paikalle. T kertoi lyönnin tulleen suoraan S:ää [asianomistaja] kasvoihin eikä T lyönyt mielestään lujaa.

Alle 30-vuotias mies kertoi istunnossa, ettei muista tapahtumasta juuri mitään, mutta lyönnin seurauksesta hän oli kaatunut ja joutunut vaativaan pään alueen leikkaukseen. Tiedetään, että humalassa impulsiivinen käytös lisääntyy. Usein kännitappelut etenivätkin ennalta-arvaamattomasti osapuolten äkkipikaisen ja humalaisen yhteistoiminnan seurauksena. Lopputulokset olivat harvoin ennalta suunniteltuja tai varsinkaan syytteessä olleiden nuorten toivomia. Toisin sanoen kännitappeluihin liittyi harvoin kostopyrkimykset tai vanhat kaunat. Kännitappeluita ei myöskään määrittäneet ryöstöaikeet, eikä väkivalta liittynyt taloudellisiin motiiveihin. Tästä huolimatta jotkut kännitappelut ajautuivat ryöstöksi tai ryöstöryitykseksi. Usein tämänkaltaisissa tilanteissa omaisuusrikoksen kohteena oli alkoholijuoman anastaminen.

Suomessa merkittävä osa nuorten tekemästä väkivallasta on perinteisesti tehty humaltuneena. Myös aikuisten vakava väkivalta ja impulsiiviset henkirikokset liittyvät usein miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin (Törölä & Raeste 2025). Nuorten alkoholin kulutus ja humalahakuinen juominen ovat kuitenkin pitkään olleet laskussa (Raitasalo 2024). Tämän on arveltu selittävän osaltaan nuorten väkivallan vähenemistä 2000-luvun aikana. Jos myönteinen kehitys juomatottumusten osalta jatkuu, on todennäköistä, että erityisesti nuorten keskinäisiä kännitappeluja on tulevaisuudessa yhä vähemmän. Samalla on mahdollista, että yhä suurempi osa nuorten kännitappeluista tulee liittymään runsaammin alkoholia kuluttavien aikuisten kohtaamisiin.

Aineisto osoittaa, että kännitappeluissa on usein kyse sukupolvien välisistä kohtaamisista ja valtataisteluista julkisessa tilassa sekä siitä, kuka määrittelee katujen käyttäytymiskoodit ja normit. Usein nuorten ja aikuisten välinen tappelu oli alkanut aikuisen huomauttaessa nuorten vääränlaisesta käyttäytymisestä. Väkivallan uhreiksi jääneiden aikuisten näkökulmasta kännitappeluja kuvattiin tästä huolimatta sattumanvaraisiksi, tai kuten yhdessä tapauksessa, ”täysin yllättävänä hyökkäyksenä”. Kyseisessä tapauksessa 15-vuotiaat pojat olivat syytteessä aikuisen pariskunnan pahoinpitelystä ja ryöstöryityksestä. Pojat kulkivat päihtyneenä aikuisen pariskunnan ohitse kaupungin kadulla ja asianomistaja oli huomauttanut poikien huutelusta. Nuoret olivat kääntyneet takaisin ja aloittaneet uhkailevan käytöksen. Syytteessä olleet pojat

olivat lopulta pyrkineet väkivalloin viemään asianomistajien puhelimet, kun heitä oli alettu kuvaamaan todistelumielessä. Tilanne oli siis pahoinpitelyn lisäksi ajautunut ryöstöyritykseen. Nuorten mukaan he olivat ainoastaan pyrkineet poistamaan puhelimesta heistä kuvatut videot, eikä aikomuksena ollut puhelimien anastaminen.

Toisessa tapauksessa nuorisoporukka oli ollut viettämässä kesälomapäivää koulun pihalla. Paikalla juotiin alkoholia ja kuunneltiin musiikkia kovalla äänellä. Asiakirjaan kirjatusta henkilötodistelusta ilmenee, että asianomistajan asemassa olleen miehen vaimo oli soittanut ja kertonut nuorten toimista koulun pihalla. Mies oli tullut paikalle ja käskennyt nuoria lähtemään kotiin. Porukka lähti kävelemään ja mies oli mennyt perässä, jotta nuoret poistuisivat koulun alueelta. Kentällä yksi nuorista oli kääntynyt ja heittänyt miestä kohti kivillä. Yksi kivistä oli osunut miehen käteen niin, että siitä syntyi verta vuotava haava. Syytteessä olleen 15-vuotiaan pojan näkökulmasta tilannetta on asiakirjassa kuvattu seuraavasti:

Musiikki oli ollut kovalla. Mummo oli tullut koiran kanssa ja sanonut kaverille, että laitanko hiljempaa. Kaveri ei ollut laittanut. Mummo oli sanonut hakevansa miehen. Oli sanonut rasistisesti. Mies oli tullut. U:ta [vastaaja] oli pelottanut, koska mies seurasi.

Nuoren näkökulmasta aikuisten tavat puuttua nuorten vapaa-ajan viettoon julkisessa tilassa voivat olla syrjiviä, uhkaavia ja jopa pelottavia. Vaikka yllä olevat tilanteet liittyivät humalassa olleiden nuorten käytökseen, on aineistoissa myös tapauksia, jossa nuoret puuttuvat humalaisen aikuisen epäasialliseen ja syrjivään käytökseen. Eräässä tapauksessa neljä ja toisilleen osin tuntematonta nuorta saivat pahoinpitelysyytteen kohdistuessaan väkivaltaa aikuiseseen mieheen, jonka he olivat kohdanneet puistossa. Syyksilukemisen perusteluissa kuvataan, että asianomistaja oli ollut päihtyneenä istumassa kavereidensa kanssa olutlaatikko mukanaan, kun alueella oli ollut runsaasti eri taustoista tulevia nuoria. Asianomistaja oli kuvannut videota Snapchattiin ja kommentoinut nuoria rasistisesti. Asiakirjassa ilmenee, että nuoret kertoivat tulleen provosoiduksi miehen käytöksestä ja antaneensa tästä syytä hänelle ”litsarin”. Asianomistajan luo oli kerääntynyt kymmeniä nuoria ja tästä oli syntynyt ”hässäkki”.

Kännitappelut olivat enimmäkseen poikien toimintaa, mutta myös tyttöjen kesken tapahtui kannitappeluita. Kuten määrällisessä analyysissä toimme esille, tyttöjen väkivalta kohdistui pääosin toisiin tyttöihin. Aiemmassa tutkimuksessa on kuvattu, kuinka tyttöjen tekemään väkivaltaan suhtaudutaan vakavammin, kuin kulttuurisesti hyväksytympään poikien väkivaltaan (Lattu 2016). Aineistossa tyttöjen tekemää väkivaltaa kuvattiin yksityiskohtaisemmin, huomioiden tarkemmin paidan, hiusten ja korvakorujen repimiset, tai esimerkiksi juoman heittäminen silmiin. Tämän lisäksi todistusaineistoa ja osapuolten ristiriitaisia kertomuksia punnittiin tyttöjen kohdalla hyvin seikkaperäisesti. Eräässä tapauksessa kaksi eri seuruetta olivat olleet tanssimassa samassa tapahtumapaikassa, kun seurueiden väliin oli syntynyt riitaa. Tanssilaitilla oli ollut ahdasta ja yksi seurueista oli huomauttanut toista seuruetta siitä, että heitä oli tönäistyt. Tästä oli välittömästi seurannut tappelu ja moni tapahtumapaikalla ollut nuori oli kuvannut useamman tytön painista videota SnapChattiin:

Tallenteiden perusteella on näytetty, että A on tunnustamallaan tavalla (- -) väitetyksi repinyt B:n hiuksista niin, että tälle on aiheutunut kipua. Lisäksi on tallenteilla näkyvän A:n

menettelyn luonteen perusteella näytetty, että B:lle on syytteessä väitetysti aiheutunut hiusten irtoamista. Syyte hylätään siltä osin kuin siinä väitetään, että B:lle olisi aiheutunut verenvuotoa tai verestäviä naarmuja päänahkaan. B:n itsensä toimittama epämääräinen päiväämätön valokuva naisen hiusrajassa olevasta naarmusta ja B:n edellä epäluotettavana pidetty kertomus ei riitä näytöksi tästä asiasta.

Kuten poikien kohdalla, myös tyttöjen ja päihtyneiden aikuisten välillä syntyi julkisessa tilassa toisinaan äkillisiä riitoja. Eräässä tapauksessa 15-vuotiaat tytöt olivat yöaikaan lähteneet keskusta-alueella sijaitsevasta hampurilaisravintolasta ulos, kun tuntematon nainen lähti heidän peräänsä:

S [nuori] on kertonut olleensa H:n [ystävä] kanssa hampurilaisravintolan edustalla. D [aikuinen nainen] oli tullut hänen eteensä ja katsonut silmiin. S oli kysynyt, oliko tämä tarvinnut apua. D oli sanonut ”älä, lapsi, siinä leiki”, sylkäissyt, ottanut hiuksista takaa kiinni ja alkanut repiä itseään kohti niin, että S:n pää oli kumartunut eteen alas. S oli saanut tämän kättä viskatuksi niin, että tämä oli päästänyt irti. S oli samalla lyönyt tätä nyrkillä. Sitten he olivat painineet maassa. D oli mennyt ravintolaan ja tullut takaisin, jolloin tämän nenästä oli tullut verta. S oli lyönyt tätä tuossa vaiheessa toisen kerran avokämменellä kasvoihin. Tämä oli mennyt rautatieasemalle ja hypännyt junaan. Poliisi oli tavoittanut D:n ja ottanut tältä henkilötiedot. S ei ollut tuntenut D:tä tai nähnyt tätä aiemmin. Painiessa jokin oli osunut S:n pikkusormeen, josta oli tullut verta, S:llä oli lähtenyt hiuksia paljon, ja häntä oli sattunut päähän.

Kaiken kaikkiaan tunnistimme yhteensä 21 kännitappelutapausta, joista peräti yhdeksän oli tapahtunut Oulun alueella. Oulun nuorten toimesta katuväkivaltatapauksia oli ylipäätään paljon vähemmän kuin Tampereella ja Vantaalla, joten suhteellisesti kännitapelut korostuivat Oulun alueella. Luokittelimme yli kolmasosan kaikista Oulun tapauksista (n=24) kännitappeluiksi. Kiinnostavia ovat myös kännitappeluihin liittyvät ylisukupolviset suhteet. Kuten määrällisessä analyysissä esitimme, Oulun kohdalla aikuiset olivat verrattain tyypillisiä kanssatekijöitä. Määrällistä havaintoa näyttäisi selittävän erityisesti Oulussa tapahtuneet kännitapelut nuorten ja aikuisten välillä.

Feikkikaupat

Vaikka nuorten katuväkivalta ja nuorisorikollisuus ylipäätään on tyypillisesti sattumanvaraista ja harkitsematonta, pieni osa asiakirjoissa kuvatuista ryöstörikoksista sisälsi suunnitelmallisuutta. Usein kyse oli tuntemattoman henkilön tai korkeintaan puolitutun uhrin huijaamisesta ennalta sovittuun paikkaan kaupankäynnin varjolla. Ryöstäjä saattoi olla kumpi tahansa kaupan osapuoli, myyjä tai ostaja. Nimesimme tämänkaltaiset tapaukset feikkikaupoiksi. Ennalta valittuihin uhreihin oltiin yhteydessä jonkin viestisovelluksen tai verkkosivuston, kuten Snapchatin, Telegramin tai Tori.fi:n kautta. Onkin selvää, että tämän päivän viestisovellukset ja verkon kauppapaikat mahdollistavat feikkikaupojen kaltaisen toiminnan.

Feikkikaupoissa tarkoituksena oli joko rahan tai myyntituotteen, kuten sähkötupakan tai muiden päihteiden, merkkivaatteiden tai esimerkiksi kuulokkeiden ryöstäminen. Vaikka ryöstösaaliit olivat arvoltaan vaatimattomia (50 eurosta muutamaan sataseen), oli kyse keskimäärin suuremmista summista kuin sattumanvaraisempien katuryöstöjen eli myöhempänä kuvattavien ”random rullaamisten” kohdalla. Feikkikaupat tehtiin pääosin pienissä 2-3 hengen porukoissa, mutta myös yksittäisiä tekijöitä oli syytettyinä. Osassa tapauksia oli mukana alle 15-vuotiaita tekijöitä. Tilanteessa saattoi olla läsnä muitakin nuoria, mutta tämä ei ollut kovin tyypillistä, toisin kuin esimerkiksi nuorten vertaisyhteisöihin liittyvissä pahoinpitelyissä, ”biiffeissä ja paskomisissa”. Feikkikaupat sovittiin ennemminkin johonkin hieman katseilta ja laajemmilta ihmisjoukoilta piilossa olevaan paikkaan.

Seuraava asiakirjakatkkelma kuvaa verkossa sovittua mutta harhaanjohtaviin tietoihin perustuvaa tapaamista. Tapaaminen oli sovittu uhrin kotiosoitteeseen ja syytettyinä olleiden kahden nuoren, sekä yhden alle 15-vuotiaan tarkoituksena oli toteuttaa ainakin jonkinlainen omaisuusrikos. Tässä tapauksessa teko jäi yritykseksi.

J [asianomistaja] on kertonut, että hän oli sopinut tapaamiseen asunnolleen netin kautta. Kaksi ulkona ollutta kaveria oli livahtanut rappuun sisään. He olivat tulleet samaan aikaan hissiin J:n kanssa, ja toinen oli alkanut kysellä sovitusta tapaamisesta hissin päästyä ylös. J oli todennut, että mitään tapaamista ei ole sovittuna ja mennyt asuntoonsa. Tekijät olivat jääneet ulkopuolelle, kun J oli mennyt asuntoonsa, jonka jälkeen he olivat alkaneet jyskyttää J:n ulko-ovea. J oli avannut asuntonsa ovea käskeäkseen tekijöitä poistumaan, jolloin toinen oli alkanut kaivamaan puukkoa laukusta. - - Hän oli sitten onnistunut sulkemaan oven ja soittanut hätäkeskukseen, jonka jälkeen tekijät olivat poistuneet.

Aseiden, kuten puukkojen, käyttö väkivaltarikoksissa ei ollut aineistossamme yleistä, mutta feikkikaupoissa tekijöille oli melko tavallista varustautua etukäteen ja tehostaa vaatimuksiaan jonkin tekovälineen uhallä. Varustautuminen liittyi suunnitelmällisuuden lisäksi myös oman turvallisuuden varmistamiseen kohdattaessa tuntemattomia henkilöitä katutilassa. Luottamus kauppohen kitkattomaan sujumiseen saattaa olla vähäinen, vaikkei ryöstöaikomusta olisikaan. Joistakin asiakirjoissa ilmeni, että teräaseen kantamista oli pidetty vastaajan toimesta normaalina käytäntönä ja oman turvallisuuden kannalta tarpeellisena asiana. Seuraava kuulustelukatkkelma kuvaa arvokkaan takin kaupaunkäyntitilanteessa ryöstäneen nuoren näkemyksiä mukana kannetusta veitsestä.

K: Milloin veitsi on päätenyt olkalaukkuun?

V: Toissa päivänä. Mä laitan sen melkein aina laukkuun, kun mä lähden ulos liikkuu.

K: Miksi otat veitsen usein mukaasi, kuten kerroit?

V: Itsepuolustukseksi. Se on aika lailla tarpeellinen.

Joissakin tapauksissa teräaseella uhkaamiseen turvauduttiin tilanteissa, jossa vaikutti siltä, että ostaja on perääntymässä ja näin myyjä varmisti rahan saamisen. Ostajaehdokkaat turvautuivat kuitenkin useammin teräaseeseen tai sillä uhkaamiseen saadakseen kauppatavaran haltuunsa.

K: Kanssaepäillyn kertoman mukaan olet uhannut "shäнкätä" [puukottaa] asianomistajaa tuossa tilanteessa - - ?

V: Olen mä noin voinut sanoa, mutta puukkoa ei ole ollut mulla esillä missään vaiheessa.

K: Missä yhteydessä olet uhannut "shänkkäämisellä"?

V: En yhtään muista. Käsitykseni mukaan se liittyy tuohon ajankohtaan, kun olen käsenyt sen takin myyjän tekemään uukkarin, ettei sille satu mitään. Takki, jota kundi oli myymässä, on ollut mun päällä tuolloin.

K: Miksi ja missä tarkoituksessa olet uhannut asianomistajaa "shänkkäämisellä"?

V: No mun tahto on ollut se, että se heittää uukkarin, eli poistuu paikalta ja mulle jää se takki.

Varsin usein puukon tai muun aseiden olemassa olosta ei ole varmuutta. Paikoin kyse oli käden pitämisestä taskussa ja aseiden käytön mahdollisuudesta vihaamisesta. Eräissä tapauksissa 14-vuotias asianomistaja toimi aktiivisesti Snapchatissa sähkötupakan ja merkkiväiden myyjänä. Hieman vanhemman vastaajan mukaan kyseinen myyjä oli tehnyt hänelle useammat oharit, mutta hän onnistui lopulta kaverin välityksellä pyytämään myyjän keskusta-alueelle kauppoja varten. Seuraavassa katkelmassa kuvataankin ryöstötilannetta, jossa puukolla on uhattu ilman, että se on ollut nähtävillä tai todistettuna edes mukana.

R [Asianomistaja] oli saanut sen käsityksen, että A oli laittanut tiedon hänen saapumisestaan tekijöille, koska he olivat tulleet heti sen jälkeen. Tekijöillä ei ollut ollut hattuja, mutta heillä molemmilla oli ollut maskit naamalla ja huput päässä. Maskien takaa oli näkynyt vain silmät. Tekijät olivat sanoneet, että piti antaa laukku. R oli sanonut, ettei anna. Sitten tekijät olivat kysyneet, halusiko R puukosta pitää kättä taskussa. Sen jälkeen R:ää oli lyöty leukaan, ja hän oli tipahtanut sen takia maahan. Maassa R:ää oli potkittu ainakin kerran kylkeen. Pojat olivat sitten lähteneet ja saaneet vedettyä R:ltä tämän laukun.

Vakavimmissa feikkikauppatapauksissa vaikutti ainakin paikoin olevan kyse tekijöiden päihdeongelmista. Tällöin ryöstöt saattoivat olla toistuvia ja liittyivät vahvempiin huumausaineisiin. Lisäksi joistakin asiakirjoista ilmeni tekijöiden päihtymystila tai hallussa olevien huumausaineiden määrät. Monet feikkikaupat sisälsivät kuitenkin vain lievää väkivaltaa tai sen uhkaa. Tyypillisesti kyse oli sähkötupakan, kannabiksesta, kuulokkeista tai merkkivaatteista ja ryöstön toteutumiseen on riittänyt esimerkiksi uhka lyömisestä. Valtaosassa tapauksia uhrin luopuivat omaisuudestaan suosiolla, mutta osa feikkikaupoista johti väkivaltaan uhrin vastarinnan seurauksena. Näin kävi erään nuoren alla kuvaamassa tapauksessa, jossa pojat olivat sopineet vapekaupat bussipysäkillä.

"T oli myymässä sähkөрöökiä jollekкі tyttölle. Ne ei tiennyt eka, et ne oli tyttöjä. Sitku ne näki ne, niin T:lle tuli se idea, et ne rullaa ne tytöt." T on kertonut edelleen, että "Alun perin siinä oli tarkoitus antaa ne vapet ja saada rahat. Mut sit T näki, et ne on tyttöjä, niin se kai aatteli, et se saa helpot rahat ja varastaa ne rahat niiltä."

Yksi ryöstön kohteena olleista tytöistä ei kuitenkaan alistunut tilanteeseen, vaan juoksi pojat kiinni ja otti yhden heistä "jalkalukkoon". Nuoret painivat keskenään rahasta ja tyttö onnistui huutamaan apua sivulliselta, joka soitti hätäkeskukseen. Edellisen tapauksen uhriasiemasta

huolimatta feikkikaupat kohdistuivat valtaosaltaan poikiin ja olivat myös pääosin poikien tekemiä. Tekijöinä tytöt olivat vain harvassa tapauksessa ja niissäkin useimmiten osana laajempaa ja pääosin pojista koostuvaa tekijäjoukkoa. Tässä mielessä feikkikauppojen sukupuolijärjestys heijastelee aiempien tutkimusten havaintoja tyttöjen tekijyydestä katuväkivallassa (esim. Perho 2010; Azad, Hau & Karlsson 2018).

Ensisijaisesti feikkikaupoiksi nimeämiämme asiakirjoja oli aineistossamme 18. Näin ollen tapaustyyppiä ei voi pitää kovin yleisenä nuorten katuväkivallan muotona. Kaupunkikohtaisessa tarkastelussa feikkikaupat korostuivat Vantaalla (n=12), jossa ryöstörikoksia oli muutenkin enemmän kuin Oulussa ja Tampereella. Vähiten feikkikaupoiksi luokittelemiamme rikoksia tapahtui Oulussa (n=2) ja Tampereellakin feikkikaupoiksi tunnistimme vain muutaman tapauksen (n=4). Kaupunkohtainen tarkastelu on paljolti linjassa aiemman kenttätöyön aikana tekemiemme havaintojen kanssa (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026). Vaikka kenttätöyön aikana nuoret kertoivat meille varsin harvoin feikkikauppoista tai niihin liittyvästä väkivallasta, olivat kaupankäyntiin liittyvät riskit tunnistettavampia Vantaalla ja vähiten merkityksellisiä Oulussa.

Random rullaamiset

Edellä kuvaamiimme feikkikauppoihin sisältyi monin paikoin suunnitelmallisuutta. Pääosin rikoksen kohde oli ennalta tiedossa eikä valikoitunut kenestä tahansa ohikulkijasta. Asiakirja-aineistossa on kuitenkin runsaasti kuvauksia sattumanvaraisemmista ryöstöistä. Tällaisten rikosten tekijöillä on saattanut olla ryöstöaikeita, mutta uhrin ja tilanteet valikoituivat osin sattumanvaraisesti. Kyse on random rullaamisista, joissa random viittaa juuri sattumanvaraisuuteen sekä ennalta tuntemattomiin uhreihin ja rullaaminen toisen nuoren omaisuuden ottamiseen väkivaltaa käyttäen tai sillä uhkaamalla.

Random rullaamiset liittyivät feikkikauppojen tapaan arvokkaina pidettyihin merkkituotteisiin, teknologiaan ja päihteisiin. Käytännössä kyse oli kuulokkeista, tehdasasetuksille pakotetuista tai ”nollatuista” puhelimista, takeista, kengistä, vöistä, koruista, laukuista, vapeista, alkoholista tai käteisestä. Tällä tavoin tapaustyyppi vahvistaa edelleen sekä aiemmin tekemiämme havaintoja materian merkityksistä ja nuorista merkkituotteina kuluttajina (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026) että Keskusrikospoliisin esittämiä näkemyksiä siitä, kuinka nuorten väkivaltarikollisuuteen kytkeytyy yhä useammin erilaiset merkkituotteet (Heiskanen 2024, 14). Omaisuusrikollisuus ja ryöstöt ovat siirtyneet autovarkauksista ja kauppojen kassoilta osaksi nuorten välisiä kohtaamisia.

Random rullaamiset olivat melko selkeästi erottuva tapaustyyppi asiakirja-aineistossa. Tapauksissa oli lukuisia yhdistäviä piirteitä. Usein kyse oli varsin nuorista tekijöistä, 15-vuotiaista ja tätä nuoremmista. Asiakirjoihin oli saatettu merkitä vain yksi vastaaja, mutta tosiasiallisesti tekijöitä oli enemmän. Random rullaamisten keskeinen piirre onkin määrällisen ylivoiman hyödyntäminen ja usein yksin liikkuvien tai itseä nuorempien uhrien löytäminen julkisesta tilasta – tyypillisesti kaduilta, puistoista tai julkisesta liikenteestä ja asemien seuduilta. Tekijöinä ja uhreina olivat pääsääntöisesti pojat, vaikka yksittäisiä tyttöjen tekemiä ja heihin kohdistuviakin ryöstöjä oli havaittavissa.

Määrällisen ylivoiman hyödyntämisestä huolimatta aineistosta on vaikea tunnistaa kovin vahvaan harkintaan, saati järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä elementtejä. Monet tapauksista olivat varsin sekavia, niihin saattoi liittyä päihteiden käyttöä ja ennen kaikkea ryöstösaaliit olivat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Enimmillään kyse oli yli tuhannesta eurosta, mutta tyypillisemmin muutamasta eurosta muutamaan kymmeneen euroon. Ryöstön kohteena sattoi esimerkiksi olla kädessä ollut pizza tai muutama euro, jolla käytiin ostamassa lähikaupasta suklaata. Alla siteeratusta poliisikuulustelussa tulevat esille pienet saaliit ja sekavat tilanteet. Kyse on alle 15-vuotiaan uhrin kuulustelusta ja sähkötupakasta.

Poliisi: Mun tietojen mukaan sä oisit poliisipartiolle kertonut, et sulta ois viety kaks vapee.

Nuori: Ehkä on viety, en mä muista.

P: Et muista, mutta ehkä on?

N: Ei mulla ainakaan nyt mitään kahta vapee oo enää.

P: Ai nyt ei oo?

N: Ei oo mitään vapee.

P: Joo, muistat sä, et sulla on semmosia ollut?

K: Muistan.

Huomattava osa random rullaamisista oli varsinkin omaisuusrikoksina varsin lieviä. Tuomioistuimissa ryöstöjä arvioidaan kuitenkin ensisijaisesti väkivaltarikoksina. Monissa tapauksissa väkivallan uhkakin vaikutti melko lievältä eikä varsinaista väkivaltaa käytetty lainkaan. Toisinaan väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen sai vakavammalta vaikuttaneita muotoja. Joka tapauksessa aineistomme perusteella voi väittää, että nuorten katuryöstöille on olemassa suhteellisen vakiintunut kaava. Sekä tekijät että uhrit näyttävät tietävän, miten katuryöstö ”toimii”. Määrällisen tai korkeampaan ikään perustuvan ylivoiman lisäksi kaavaan kuuluu teräase. Osassa tapauksia teräase on todistettavasti ollut mukana ja vakavimmissa tapauksissa sillä on aiheutettu uhreissa mitä todennäköisimmin kuolemanpelkoa, mutta usein teräaseen olemassa olemisesta ei ole varmuutta. Tyypillisesti joku ryöstäjästä on vihjannut, että puukko saattaa olemassa. Vihje annetaan pitämällä kättä taskussa tai takin alla. Väkivallalla uhkaamalla uhri saadaan siirtymään sivummalle esimerkiksi kauppakeskuksen edustalta tai juna-aseman laiturialueelta.

H [vastaaja] on juna-asemalla kohdannut hänelle entuudestaan tuntemattomat M:n ja V:n [asianomistajat]. H on pyytänyt heidät kanssaan sivummalle ja käskennyt heitä tyhjentämään taskunsa tai puukottaa heitä. H on tehostanut uhkausta pitämällä kättä taskussaan ja luomalla näin uhkaavan ilmapiirin mahdollisesta veitsen hallussapidosta. V on uhkauksen seurauksena luovuttanut H:lle AirPods-kuulokkeensa. Tämän jälkeen H on pitänyt kättään V:n harteilla ja sanonut, että asianomistajien tulisi myydä hänen puolestaan huumeita tai hän pahoinpitelee heidät. H on päästänyt asianomistajat lähtemään, kun M on luovuttanut H:lle 10 euroa käteistä rahaa.

Edellisen kaltaisia ryöstöjä on asiakirjoissa enemmän kuin niihin syyllistyneitä nuoria. Samat nuoret saattavat esiintyä useammassa asiakirjassa tai yksi asiakirja saattaa sisältää useita ryöstösytytteitä, joissa tekijät ovat ainakin osittain samat. Usein rikokset ovat tapahtuneet lyhyen aikavälin sisällä. Joskus kyse oli jopa samasta vuorokaudesta ja toisinaan esimerkiksi

kesäkuukausista. Koska ryöstörikoksia kirjataan kauttaaltaan vähän, voivat yksittäiset nuoret ja heidän ryhmänsä heilautella erityisesti paikallisia mutta myös valtakunnallisia tilastoja.⁸ Esimerkiksi alla siteeraamassamme asiakirjassa samat nuoret olivat syytettyinä kolmesta ryöstöstä saman vuorokauden aikana. Kaksi viimeisintä ryöstöä oli suorassa yhteydessä toisiinsa siten, että aiemman ryöstön uhria auttamaan tullut nuori joutui itsekin ryöstetyksi. Ryöstöt tapahtuivat juna-asemalla ja väkivaltaa sekä sen uhkaa käyttämällä uhreilta vietiin merkkivaatteita ja muita arvoesineitä. Lisäksi toinen uhreista pakotettiin läheiseen kauppaan ostamaan tekijöille lahjakortin ja juotavaa.

K on kertonut oikeudessa olleensa kauppakeskuksessa, kun S oli soittanut hänelle ja kertonut tulleen ”rullatuksi”. Häntä oli muun muassa lyöty. K oli päättänyt lähteä auttamaan S:ää. K oli juna-asemalla juossut portaissa päätettyään, että tekijät lähtisivät hänen peräänsä. K:n mukaan yksi tekijöistä, alle 15-vuotias, oli tuijottanut häntä aikaisemmin. K oli portaiden yläpäässä piirretty. Sen jälkeen K:lta oli viety takki, lompakko ja bussikortti. [...] Kenkiä oli pyytänyt tummahiuksinen tekijä: ”Annatsä noi kengät mulle?” K oli ottanut kengät pois jalasta, kun muuta vaihtoehtoa ei ollut ollut. [...] Tilanne oli ollut ahdistava ja pelottava. Tapahtuman jälkeen K:ta oli pelottanut lähteä ulos kalliissa vaatteissa.

Random rullaamisten kasautuminen samoille tekijöille näkyy asiakirja-aineistossa myös siten, että useampia ryöstöjä tehneet nuorten ryhmät olivat paikallisten nuorten tiedossa. Eräässä tapauksessa asianomistaja ”tiesi, että tämä porukka ryöstää ja hakkaa aika paljon porukkaa”. Saman tapauksen todistajakin kertoi, kuinka tiesi tekijät siitä, että ”he ryöstävät paljon porukkaa ja hengaavat Kettulaaksossa⁹ ja ostarilla”. Toisessa tapauksessa asianomistaja kertoi, kuinka ”me ollaan kuultu, että ne on uhanneet aiemmin jotain veitsellä”. Tämänkaltaisten ryhmien toimintaan voisikin olla mahdollista puuttua jo verrattain varhaisessa vaiheessa, mikäli nuorten tieto kantautuisi myös aikuisten ammattilaisten korviin.

Kaupunkikohtaisessa tarkastelussa random rullaamiset korostuvat voimakkaasti Vantaalla. Analysoimistamme asiakirjoista 26:ssa pääasiallinen syytekohta on osuva esimerkki tällaisesta tapaustyyppistä. Vaikka monissa muissakin asiakirjoissa käsitellään rikoksia, jotka sisältävät random rullaamisiin liittyviä elementtejä, voi kaupunkikohtaisia eroja hahmottaa selkeimpien esimerkkitapausten kautta. Edellä mainituista 26 asiakirjasta peräti 21 käsitteli vantaalaisten nuorten rikoksia. Kolme asiakirjaa koski tamperelaisia ja kaksi oululaisia nuoria. Tämä havainto on edelleen pääosin linjassa kenttätöymme havaintojen kanssa (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026). Merkkituotteet, raha ja nuorten kertomukset näihin liittyvistä katuryöstöistä olivat tyypillisempiä Vantaalla erityisesti Ouluun verrattuna. Myös Tampereella nuoret tunnistivat sattumanvaraisten katuryöstöjen kaavan, ja osa nuorista kertoi näihin liittyvistä kokemuksistaankin.

---

⁸ Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastojen mukaan valtakunnallisesti 15–17-vuotiaiden tekemien ja selvitettyjen ryöstörikosten vuosittaiset määrät vuosina 2019–2024 vaihtelivat välillä 279–678.

⁹ Asuinalueen nimi muunnettu.

Biiffit ja paskomiset

Viimeinen nimeämämme tapaustyyppi koskee nuorten ryhmäsuhteisiin ja yhteisöihin kytkeytyvää väkivaltaa. Väkivalta liittyi esimerkiksi nuorten välisten erimielisyyksien, riitojen tai koettujen epäreiluuksien selvittelyyn. Kyse oli usein pahoinpitelijän kavereihin tai seurustelukumppaniin kohdistuneista koetuista vääryyksistä ja väkivaltaa saatettiin käyttää kunnianpalautuksena tai kostona, jolloin vaadittiin esimerkiksi anteeksipyyntöjä tai tilien tasaamista. Biiffit viittaavatkin riitoihin ja erimielisyyksiin, jotka kehkeytyvät ja kytevät pitkään ennen kuin ne kärjistyvät paskomisiin, eli pahoinpitelyihin.

Aiemmin tekemämme kirjallisuuskatsauksen mukaan (Fransberg & Kivijärvi 2024) kosto-orientaatio ei näyttäytynyt vahvana selittäjänä nuorten väkivallalle eikä se noussut tämän aineiston määrällisessä tarkastelussakaan esille. Biiffeissä ja paskomisissa kostolla oli kuitenkin merkittävämpi rooli kuin muissa tarkastelemissamme tapaustyypeissä. Seuraava katkelma kuvaa riitatilannetta, jossa tilanne on kärjistynyt molemminpuolisesta sanaharkasta fyysiseksi välienselvittelyksi noin kahden viikon aikana.

P on kertonut nähneensä Snapchatista, että V:llä oli Snapchat-tarinassaan kuva rahasta. P oli kysynyt miksi V:llä on muiden rahoista kuvia. Tämän jälkeen V oli haukunut P:n tyttöystävää huoraksi. Tästä oli tullut sanaharkkaa ja molemminpuolista uhkailua. Sen jälkeen P oli saanut V:ltä viestejä, joissa V oli uhannut hakkaavansa P:n kunhan näkee hänet. Uhkailut olivat tapahtuneet noin puolestatoista kahteen viikkoa ennen käsiteltäviä tapahtumia. (- -) Kun P oli ollut tyttöystävänsä kanssa [kauppakeskuksessa], oli hän sitten nähnyt V:n kavereidensa kanssa. (- -) Tilanteessa oli tullut sanaharkkaa. Tilanne oli kiihtynyt (- -) V oli käynyt päälle, jolloin P oli puolustautunut.

Riitojen selvittelyissä ei aina ollut asiakirja-aineiston perusteella selvää, oliko pahoinpidelty henkilö todella tehnyt niitä tekoja, joiden perusteella hän valikoitui biiffin osapuoleksi. Onkin mahdollista, että joissain tapauksissa tilanne on kärjistynyt ennemminkin nuorten keskinäisen yllyttämisen, uhittelun ja juorujen seurauksena. Esimerkiksi osassa asiakirjoista tuodaan esille, että pahoinpitely oli perustunut huhuihin ”paskan puhumisesta” tai tyttöjen ahdistelusta.

Biiffit liittyivät usein kouluyhteisöihin joko niin, että pahoinpitely tapahtui kouluaikana koulun tiloissa tai ilta-aikaan koulun piha-alueilla. Jotkut pahoinpitelyt liittyivät koulukiusaamiseen, jolloin väkivallan uhka saattoi seurata uhria myös vapaa-ajalle. Joissain tapauksissa pahoinpitelyn tekijät olivat puolestaan saapuneet uhrin koululle koulupäivän aikana, sillä he ovat tienneet uhrin olevan kyseisessä koulussa ja oletettavasti paikalla. Koulualueiden lisäksi biiffeihin liittyvät ”paskomiset” tapahtuivat katutiloissa, kuten ostoskeskusten lähialueilla, (urheilu)puistoissa tai parkkipaikoilla. Moniin tapauksiin liittyi lukuisia nuoria tekijöinä, uhreina tai sivusta seuraajina. Seuraava asiakirjakatkelma kuvaa koulupäivän aikana tapahtunutta kahden pahoinpitelyn monimutkaista ja monisuhteista kokonaisuutta, jossa ilmenee useita biiffien ja paskomisten tapaustyyppille ominaisia piirteitä.

Asiassa on ollut riidatonta, että tapahtumat ovat liittyneet K:n ja erään kolmannen henkilön välillä olleeseen sanaharkkaan, josta V ja H ovat saaneet väärää tietoa. Videolta ilmenee, kuinka ensin K:ta on käsketty pyytämään anteeksi ja tämän jälkeen H ja V ovat lukuisia kertoja käskeneet K:ta polvistumaan. Tilanne on tapahtunut koulun käytävällä ja useat

oppilaat ovat seuranneet tapahtumaa. [...] J on itse kertonut, että havaitessaan tappelun on hänellä ”napsahtanut” ja hän on päättänyt osallistua siihen. Hän oli kuullut, että häntä oli haukuttu ja lisäksi hän oli kuullut kanssavastaajan tyttöystävään kohdistuneesta uhkauksesta.

Asiakirjat sisälsivät usein nuorten kertomuksia siitä, kuinka suulliseksi aiottu välienselvittely oli eskaloitunut pahoinpitelyksi. Syytetyt kiistivät tyypillisesti pahoinpitelyjen suunnitelmallisuuden, vaikka ainakin joissakin tapauksissa pahoinpitelyaikeista oli todisteita, kuten esimerkiksi nuorten keskinäisiä viestiketjuja. Esimerkiksi eräässä tapauksessa tytöt olivat etukäteen viestineet tutun tytön ”paskomisesta”. Joissain tapauksissa näytti selvältä, että paikalle oli menty suunnitellusti tappelemaan, eivätkä syytetyt aina muuta väittäneetkään.

Aineistomme perusteella kuvaaminen tai muut nöyryyttävät elementit eivät ole tyypillisiä nuorten katuväkivaltarikollisuuden piirteitä, mutta biiffeissä ja paskomisissa niitä voi tunnistaa. Tulkintamme mukaan nuorten käyttämänä termi ”paskominen” viittaakin ennen kaikkea valtasuhteet osoittavaan ja tarvittaessa nöyryyttävään väkivaltaan. Kyse saattoikin olla esimerkiksi pahoinpitelytilanteen kuvaamisesta kännykällä sosiaaliseen mediaan, alistavaan asentoon, useimmiten polvilleen pakottamisesta tai anteeksipyyntöön vaatimisesta. Välienselvittelyihin liittyvissä pahoinpitelytapauksissa kävi myös ilmi joidenkin syytettyjen tietoisuus rikosoikeudellisesta vastuusta. Näissä tapauksissa välikappaleena oli käytetty alle 15-vuotiasta tekijää. Seuraava katkelma kuvaa erään alle 15-vuotiaiden kanssa tehdyn pahoinpitelyn nöyryyttäviä piirteitä.

[Vastaajat] ovat yhdessä alle 15-vuotiaiden kanssa tai ainakin alle 15-vuotiaita eli henkilöitä, jotka eivät voi olla rikosoikeudellisessa vastuussa välikappaleena käyttäen, käyttäneet henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa yrittäneet anastaa 14-vuotiaan hallusta tämän irtainta omaisuutta [...] todistaja E:n kertomus tukee sitä K:n kertomaa, että hänen kimppuunsa oli käynyt useampi henkilö (- -). Ennen hyökkäystä H oli haukkunut K:ta vasikaksi. Todistaja E oli mennyt tilanteessa paniikkiin, eikä hän ollut katsonut ensimmäistä lyöntiä enempää kun K:ta oli pahoinpidelty. K:n kertomusta riisuttamisesta ja sen aikana hänelle huudetuista (- -) väitetyistä käskyistä tukee myös (- -) H:n tilanteessa kuvaamat videot (- -). Videolta kuuluu, miten K:ta oli käsketty nuolemaan kenkiä, menemään polvilleen ja pyörimään maassa.

Tytöt olivat tässäkin aineistossa epätyypillisiä väkivaltarikosten tekijöitä (ks. luku Määrällinen analyysi). Biiffeissä ja paskomisissa tyttöjen rooli sekä tekijöinä että uhreina oli kuitenkin verrattain suuri. Toisin kuin aiemmassa tutkimuksessa (esim. Azad, Hau & Karlsson 2018; ks. myös Perho 2010), tytöt eivät ajautuneet rikoksiin poikaystäviensä mukana tai passiivisina hyväksyjinä, vaan biiffeissä ja paskomisissa tytöillä oli aktiivisempi rooli. Biiffeihin ja paskomisiin liittyvät rikokset oli tehty joskus kokonaan tyttöporukassa, mutta myös osana laajempia sekaryhmiä. Eräässä tapauksessa väkivallan tekijäksi oli valikoitunut tyttö, sillä poika ei halunnut pahoinpidellä uhriksi valikoitunutta tyttöä. Poikien teot puolestaan saattoivat liittyä erityisellä tavalla tyttöihin niin, että pojat ikään kuin puolustivat esimerkiksi tyttöystäviensä, siskojensa tai äitiensä kunniaa. Alla oleva aineistositaatti kuvaa tapausta, jossa kaikki asianosaiset olivat tyttöjä.

P on kertonut menneensä tapaamaan W:tä ja H:ta [kauppakeskukselle], koska he olivat uhanneet puukottaa P:tä ja tämän ystävää - - . P:n mukaan tarkoituksena oli selvittää asia puhumalla, mutta tilanne meni vähän yli. P on kertonut viestitelleensä kaveriensa kanssa vihaisessa mielentilassa ja puheet ”paskomisesta” olivat reaktiota siihen, että häntä oli uhkailtu puukottamisella. Ottaen huomioon edellä kuvatut P:n lähettämät lukuisat viestit, joissa hän on puhunut ”paskomisesta”, ”biiffistä” ja toisen ”hoitelemisesta” sekä viesti siitä, että hän ja K pärjäävät, käräjäoikeus pitää jokseenkin epäuskottavana P:n kertomusta siitä, että hänen tarkoituksenaan oli vain mennä puhumaan W:n ja H:n kanssa asiat selviksi. On selvää, että P on ainakin varautunut siihen, että tilanne voi eskaloitua pahoinpitelyksi, koska hän on ilmoittanut tuttavilleen mitä tulee tapahtumaan.

Sukupuolen merkityksistä nuorten katuväkivallassa lienee syytä puhua nykyistä tarkemmin. Pojat muodostavat edelleen selkeän enemmistön katuväkivallan tekijöinä ja uhreina, mutta tyttöjen rooleissa on eroja väkivallan tyypistä riippuen. Erityisesti kaupankäyntiin ja sattumanvaraisiin katutoryöstöihin liittyvässä rikollisuudessa tytöt vaikuttavat olevan enemmän taustalla ja avustavissa rooleissa, mutta nuorten yhteisöissä kytevissä ja aika ajoin kärjistyvissä konflikteissa perinteinen sukupuolijärjestys horjuu ja tytöt saattavat olla väkivallan keskeisimpiä lietsojia ja tekijöitä.

Biiffeihin ja paskomisiin liittyviä tapauksia oli tulkintamme mukaan koko aineistossa 50, joista pahoinpitelynimikkeellä 43 kappaletta. Yhteensä aineistomme sisälsi 77 asiakirjaa, joissa pahoinpitely oli ensisijainen syytekohta, joten yli puolet näistä tapauksista sisälsi biiffeille tyypillisiä piirteitä. Kaupunkikohtaisessa tarkastelussa biiffit ja paskomiset olivat tyypillisimpiä Vantaalla (n=25) ja Tampereella (n=14), joissa molemmissa noin kolmasosa kaikista asiakirjoista sopi tähän tyyppiin. Oulussa vain noin kuudesosa (n=4) asiakirjoista sisälsi biiffeihin liittyviä elementtejä. Vantaalla myös osa ryöstöistä (n=7) oli luokiteltavissa biiffeiksi ja paskomisiksi, sillä ne sisälsivät toisilleen tuttujen nuorten välistä väkivaltaa ja pyrkimyksiä vahvistaa valtasuhteita. Tyttöjen rooli biiffeissä ja paskomisissa näytti määrällisesti samankaltaiselta Vantaalla ja Tampereella – molemmissa kaupungeissa noin viidesosassa oli tyttöjä vastaajina. Oulussa tytöt eivät näkyneet biiffien osapuolina lainkaan.

Tiivistyslaatikko: nuorten katuväkivallan tapaustyytit

Aineisto: Analysoimme 158 kärkeioikeuden asiakirjaa laadullisesti tyypittelemällä asiakirjoissa kuvatut syytekohdat. Kolmen tutkijan ristikkäisen analyysin jälkeen päädyimme neljän erilaisen tapaustyytin nimeämiseen. Valtaosassa aineiston tapauksista oli piirteitä vähintään yhdestä nimeämästämme tapaustyytistä.

Kännitappelut

Kyse on humalassa syntyneistä ja sanaharkan seurauksina alkaneista nyrkkitappeluista. Kännitappelut tapahtuivat paikoissa, joissa nuoret kokoontuvat viettämään iltaa (koulun pihat, puistot, kotibileet), mutta myös julkisissa liikennevälineissä. Rikokset tapahtuivat usein kaveriporukan kesken tai eri kaveriporukoiden yhteentörmäyksissä tai aikuisten ja nuorten välisessä kohtaamisissa. Kännitappelut olivat tyypillisimpiä Oulussa.

Feikkikaupat

Feikkikaupat ovat verkkoalustoilla etukäteen sovittuja kauppvoja, joissa myyjä tai ostaja aikoo ryöstää joko rahan tai tuotteen. Ryöstön kohteena oli esimerkiksi vape tai muu päihde, merkivaatteet tai kuulokkeet. Kyse on nuorten katuväkivallan tyytistä, johon liittyi eniten suunnitelmallisuutta. Feikkikaupat korostuivat Vantaalla, jossa ryöstörikoksia oli muutenkin enemmän kuin Oulussa ja Tampereella.

Randon rullaamiset

Sattumanvaraisten katuryöstöjen kohteena olivat tyypillisesti nuorten, usein poikien, mukanaan kantamat merkkivaatteet, mobiiliteknologia, päihdeet tai käteinen. Ryöstöt toteutettiin hyödyntämällä joko määrään tai ikään perustuvaa etulyöntiasemaa. Uhrit saattoivat olla hieman tekijöitä nuorempia tai heitä oli vähemmän. Random rullaamiset olivat selvästi tyypillisimpiä Vantaalla.

Biiffit ja paskomis

Biiffit eli riidat kärjistyivät hitaasti nuorten kaveriyhteisöissä, usein kouluissa. Pahimmillaan biiffit johtivat paskomisiin eli pahoinpitelyihin, jotka sisälsivät usein valtasuhteet osoittavia elementtejä, kuten tilanteen kuvaamista tai uhrin nöyryyttämistä. Biiffeissä ja paskomisissa tytöt olivat verttattain usein sekä tekijöitä että uhreja. Biiffit ja paskomis

olivat tyypillisiä Tampereella ja Vantaalla mutta harvalukuisempia Oulussa.

Johtopäätökset

Olemme tässä työpaperissa analysoineet Oulussa, Tampereella ja Vantaalla asuneiden nuorten väkivaltarikollisuutta hyödyntämällä käräjäoikeuksien asiakirjoja. Analyysimme täydentää aiemmin julkaisemaamme ja etnografiseen kenttätööhön perustunutta työpaperia (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026). Pyrkimyksemme on tämän päivän nuorten kaupunkimaisen katuväkivallan tutkimusperustainen kuvaaminen.

Keskeiset havainnot – paljon vanhaa, jotain uutta

Asiakirja-aineistoon perustuva tarkastelu toi esille lukuisia tuttuja elementtejä aiemmasta kriminologisesta tutkimuskirjallisuudesta (esim. Kivivuori & Honkatukia 2006). Nuorten väkivaltarikokset tehdään ja tyypillisesti niille myös altistutaan toisten nuorten kanssa. Enemmistö nuorten väkivallanteoista on lieviä ja tapahtuu julkisilla paikoilla erotuksena esimerkiksi yksityisasunnoista. Valtaosa väkivallasta on poikien välistä väkivaltaa ja perustuu vähäiseen harkintaan. Nuorten väkivaltarikollisuus heijastaakin laajemmin nuoruuden asemaa modernissa yhteiskunnassa: Nuoret ja erityisesti pojat viettävät paljon aikaa yhdessä toisten nuorten kanssa kouluissa, harrastuksissa ja kaupunkitiloissa vailla vakiintuneita parisuhteita ja omia asuntoja (esim. Kivijärvi & Happonen 2025).

Tutulta vaikuttavasta yleiskuvasta huolimatta analyysimme toi esille joitakin tuoreempia nuorten katuväkivallan elementtejä ja kaupunkikohtaisia eroja. Oululaisten nuorten osalta väkivaltarikollisuuden kuvaa voi luonnehtia perinteiseksi. Kyse oli pääosin poikien välisistä ja nopeasti kärjistyneistä ”kännitappeluista”, joissa osapuolina oli paikoin myös aikuisia miehiä. Valtaosa väkivallanteoista tapahtui ilta-aikoina kaupunkien keskusta-alueilla. Myös Tampereella poikien väliset pahoinpitelyt muodostivat enemmistön tapauksista, mutta nuorten vertaisyhteisöissä kytenneet ”biiffit”, joissa myös tytöillä oli keskeinen rooli, olivat tyypillisiä. Muista kaupungeista poiketen Vantaalla taloudellisesti motivoituneet ryöstöt olivat yleisimpiä väkivaltarikollisuuden muotoja. Kyse oli erityisesti sattumanvaraisemmista toisten nuorten ”rullaamisista” mutta myös ennalta sovituista ”feikkikaupoista”, joihin joko ostaja tai myyjä saapui ryöstöaikeissa. Ryöstörikollisuutta määrittivät nuorten mukanaan kantamat merkkituotteet, arvoesineet tai päihhteet.

Asiakirja-aineistojen pohjalta tekemämme havainnot ovat linjassa aiempien ja kenttätööhön perustuvien havaintojemme kanssa (Fransberg, Kivijärvi & Kulmala 2026). Ensimmäinen yhdistävä havainto on väkivaltarikollisuuden taustalla oleva materialismi ja kaupallistunut kulttuuri. Kyse voi olla arvotavaroiden viemisestä toisten nuorten päältä tai päihdekaupan ja erityisesti sähkötupakan ympärille muodostuneeseen harmaaseen talouteen liittyvästä oheisrikollisuudesta. Asiakirja-aineistojen tapaan tunnistimme kenttätöymme aikana tämänkaltaisia väkivallan taustatekijöitä enemmän Vantaalla ja Tampereella, vähemmän Oulussa. Kaupankäyntiin ja arvoesineisiin liittyvä väkivalta ei ole asiakirja-aineistojenkaan perusteella järjestäytyneiden ryhmien koordinoimaa, saati aikuisten ammattirikollisten orkestroimaa tilausrikollisuutta. Kyse on ennemminkin yksittäisistä nuorista tai heidän pienistä kaveriporukoistaan sekä valtaosaltaan harkitsemattomista teoista.

Toinen kenttätöitä ja asiakirjatutkimusta yhdistävä havainto on kollektiivisten ryhmäidentiteettien tai -jäsenyyksien vähäinen merkitys nuorten väkivallan taustatekijänä. Erityisesti nuorisotutkimuksen historiassa nuorten väkivaltaa on tarkasteltu nuorisokulttuurisina tai vahvoin asuinalueidentiteetteihin liittyvinä kysymyksinä (esim. Louhivuori 1988; Hoikkala 1989; Perho 2010). Myös tänä päivänä viranomaiset pyrkivät torjumaan tiettyihin kaupunkialueisiin liitettyjä ”katujengejä” ja ”roadman-kulttuuria” tai panostamaan ekstremististen nuorisoryhmien jäljittämiseen. Niin kenttätöemme kuin asiakirja-aineistojemme perusteella tämänkaltaiset tekijät selittävät kehnosti, jos lainkaan, nuorten katuväkivaltaa. Kenttätöemme aikana kollektiiviset identiteetit näkyivät jossain määrin rasismiin liittyvinä konflikteina tai alakouluikäisten nuorten osalta kaupunginosien välisinä vastakkainasetteluina. Rasismiin liittyviä konflikteja saattoi tunnistaa myös joistakin käräjäoikeuden asiakirjoista, mutta muihin kollektiivisiin identiteetteihin liittyviä tapauksia emme tunnistanee. Väkivallan taustalla oli ennemminkin illanviettoihin liittyviä kähämiä, nuorten vertaisyhteisöissä kyteviä riitoja, uudenlaisia päihdekulttuureja sekä materialismia. Kollektiiviset identiteetit ja nuorisokulttuurit ovat kenties väistyneet yksilöllistyneiden identiteettien ja pienryhmien tieltä hyperkaupallistuneessa yhteiskunnassa.

Nuorisotyö ja väkivallan ehkäisy

Tämän työpaperin taustalla olevan *Nuorten väkivallan yhteisöulottuvuudet* -hankkeen tavoitteet ovat liittyneet sekä tiedon tuottamiseen että nuorisotyön käytännön kehittämiseen. Vaikka käräjäoikeuden asiakirjoissa keskitytään tapahtuneisiin rikoksiin ja niiden asianosaisiin, antaa aineisto siitä huolimatta eväitä ainakin varovaisille pohdinnoille nuorisotyön merkityksistä nuorten väkivallan ehkäisijänä. Palaammekin seuraavassa esille nostamiimme neljään tapautyyppiin nuorisotyön näkökulmasta.

Kännitappelujen ehkäisy ammatillisten interventioiden tai kasvatuksellisen toiminnan näkökulmasta lienee vaikeaa lyhyellä tähtäimellä. On kuitenkin ilmeistä, että humalaiset nyrkkitappelut öisten kaupunkien kaduilla ovat vähentyneet viimeisen kahden vuosikymmenen aikana käsi kädessä nuorten alkoholin kulutuksen kanssa. Oulua lukuun ottamatta tällaiset tapaukset olivatkin aineistossamme vähemmistössä. Nuorisotyön tarjoamat vapaa-ajan viettomahdollisuudet ja kasvatustyö ovat todennäköisesti olleet osa sitä merkittävää muutosta, jonka seurauksena humalahakuiset juomatavat ovat menettäneet nuorisokulttuurista merkitystään. Alkoholiin liittyvää päihdekasvatusta on tehty jo pitkään ja kenties aiempia vuosikymmeniä laadukkaammin sekä nuorisolähtöisemmin myötäillen laajempia päihdeasenteisiin liittyviä kehityskulkuja. Lisäksi jalkautuva nuorisotyö on pitkään pyrkinyt tekemään nuorten juhlimisesta turvallisempaa keskittyen paikkoihin, joissa nuorten joukot kokoontuvat illanviettoon.

Feikkikaupat liittyvät harvoin alkoholiin ja useammin muihin päihteisiin, kuten sähkötupakkaan ja joskus huumausaineisiin. Lisäksi houkuttimina voi olla erilaisia arvossa pidettyjä merkkituotteita, kuten vaatteita ja teknologiaa. Tulkitsemme feikkikauppojen liittyvän tämän päivän materialistiseen ja hyperkaupalliseen kulttuuriin, jossa rahan ja taloudellisen pärjäämisen merkitys korostuu voimakkaasti. Alkoholiin liittyvän päihdekasvatuksen ohella

nuorisotyössä on tärkeää päivittää osaamista uusista ja nuorille suunnatuista nikotiinituotteista sekä niihin liittyvästä oheisrikollisuudesta. Samalla lienee hyvä kyetä käymään kriittisiä keskusteluja kaupallisen kulttuurin merkityksistä osana nuorten keskinäisiä hierarkioita. Koskivatpa keskustelut mitä tahansa, nuorisotyön ytimessä ovat nuorisolähtöisyys ja ”myönteinen tunnistaminen” (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015) – nuorten näkemyksiä kunnioittavat mutta myös vaihtoehtoisia ajattelumalleja tarjoavat lähestymistavat.

Random rullaamiset tapahtuvat nimensä mukaisesti sattumanvaraisesti ja ilman vakaata harkintaa. Tästä syystä yksittäisten ryöstöjen ennakoiminen ja estäminen on käytännössä mahdotonta. Käräjäoikeuden asiakirjoista kuitenkin ilmenee, että toistuviin katuryöstöihin syyllistyvät pienet ryhmät, jotka ovat usein paikallisten nuorten tiedossa. Tämä tieto ei kuitenkaan välttämättä ole päätynyt nuorisotyöntekijöiden tai muiden nuorten parissa toimivien ammattilaisten tietoon. Nuorten katuryöstöihin olisi mahdollista puuttua varhaisissa vaiheissa, mikäli nuorisotyöntekijöillä on laajat ja luottamukselliset suhteet paikallisten nuorten kanssa. Tällaisten suhteiden muodostaminen edellyttää pitkäjänteistä työskentelyä ja kentällä toimivien nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuuden ehkäisemistä.

Biiffit ja paskomis liittyvät olennaisesti nuorten ryhmäsuhteisiin. Biiffit kypsyvät usein pitkään nuorten vertaisyhteisöissä ennen kärjistymistään fyysiseksi väkivallaksi eli paskomisiksi. Tällä tavoin biiffien ratkaiseminen on nuorisotyön ydinaluetta. Erityisesti suomalainen nuorisotyö on perustunut ryhmä- ja yhteisölähtöiseen työskentelyyn ja nuorisotyötä voineekin pitää ainoana ammattikuntana, jonka työn ensisijainen kohde on ryhmät (Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024). Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että biiffit kypsyvät tyypillisesti kouluyhteisöissä. Niinpä on mahdollista nähdä yhteys viimeisen vuosikymmenen aikana voimakkaasti lisääntyneeseen koulunuorisotyöhön, jonka tehtäväksi monissa kunnissa on osoitettu nuorten myönteisten kaveri- ja ryhmäsuhteiden tukeminen (Kivijärvi, Kiilakoski & Kauppinen 2025). Voi perustellusti olettaa, että pitkäjänteisellä ja laadukkaalla koulunuorisotyöllä on mahdollista hidastaa tai estää biiffien kypsymistä.

Lähteet

- Aaltonen, S. & Honkatukia, P. (2002) Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana. Teoksessa S. Aaltonen & P. Honkatukia (toim.) *Tulkintoja tytöistä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 207-223.
- Azad, A., Hau, H. & Karlsson, M. (2018) Adolescent Female Offenders' Subjective Experiences of How Peers Influence Norm-Breaking Behavior. *Child and Adolescent Social Work Journal* 35: 257–270
- Danielsson, P. (2022) *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Helsinki: Keskusrikospoliisi.
- Eskola J. & Suoranta, J. (2008) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fransberg, M. & Kivijärvi, A. (2024) *Työpaperi: Mitä tiedämme nuorten väkivallan yhteisöulottuvuuksista? Kuvaileva katsaus aiempiin tutkimuksiin*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura
- Fransberg, M., Kivijärvi, A. & Kulmala, E. (2026) *Työpaperi: Kulttuurisesta nuoruudesta yrittävään nuoruuteen. Nuorten väkivallan yhteisöulottuvuuksien tarkastelua kolmella kaupunkialueella*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Haapakangas, K. & Kaakinen, M. (2023) Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Tieto & trendit, asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Helsinki: Tilastokeskus.
- Heiskanen, L. (2024) *Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023*. Helsinki: Keskusrikospoliisi.
- Hoikkala, T. (1989) *Nuorisokulttuureista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkatukia, P. & Myllylä, M. (2018) Nuoret, perheväkivalta ja rodullistava kontrolli: Tarkastelussa rikosilmoitukset perheenjäsenen ja sukulaisen tekemistä pahoinpitelyistä. *Janus* 26 (3), 187-207.
- Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim. 2006) *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Nuorisotutkimusseura.
- Honkatukia, P. & Suurpää, L. (2007) *Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntilanne ja rikollisuus*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Nuorisotutkimusseura.
- Häkli, J., Kallio, K.P. & Korkiamäki, R. (toim. 2015) *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Junnilainen, L. & Tamminen, J. (2026) Miten Amirista tuli *player character*? – Katujengi-ilmiön ja maahanmuuton yhteys ”jenginuorten” näkökulmasta. Sosiologinen verkkomedia Ilmiö. ([Miten Amirista tuli player character? – Katujengi-ilmiön ja maahanmuuton yhteys ”jenginuorten” näkökulmasta - Ilmiö](#)). Viitattu 18.5.2026.
- Kantola, A., Mantsinen, J. & Okoh, O. (2024) *Kuin veljet. Totuus Suomen katujengeistä*. Helsinki: Johnny Kniga.

- Kivijärvi, A. & Manner, J. (2024) *Työpaperi: Nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden trendejä valtakunnallisesti ja paikallisesti*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, A., Kauppinen, E. & Kiilakoski, T. (toim. 2024) *Poikkeusoloista uuden kynnykselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, A. & Happonen, K. (2025) Johdanto: vapaa-aika ja nuoruus. Teoksessa A. Kivijärvi & K. Happonen (toim.) *Kesä ja kännykät. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 7–12.
- Kivijärvi, A., Kiilakoski, T. & Kauppinen, E. (2025) The Effects of School-Based Youth Work in Finland – a Realist Evaluation. *Child & Youth Services*. Published online 23.12.2025.
- Kuure, T. (2001) Muistio nuorisoväkivallasta. Nuorisotyö ja polarisaatio-oletus. Helsinki: opetusministeriö.
- Lattu, E. (2016) *Naisten tekemä väkivalta*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1675. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99101/978-952-03-0138-5.pdf?sequence=1>
- Louhivuori, L. (1988) *Koskelan pojat: tutkimus jengikulttuurista*. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Malm, K., Åberg, E., Gröhn, J. & Wadunombi, M. (2023) Huolipuheesta kohti huolenpitoa. Tiemiehet tulkinnallisissa kamppailuissa. Teoksessa S. Laine, E. Kauppinen, K. Malm & T. Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 235–263.
- Matza, D. (1964) *Delinquency and drift*. New York: Wiley.
- Mielityinen, L. & Hautamäki, S. & Hakala, V. & Fagerlund, M. & Ellonen, N. (2023) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988-2022*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Perho, S. (2010) *Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhaten vaihteen Joensuusta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura
- Raitasalo, K. (2024) *Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD 2024 Suomalaisnuorten alkoholinkäyttö vähenee edelleen, vapen ja nikotiinipussien käyttö on yleistä*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Tilastokeskus (2026) Selvitettyihin rikoksiin syyllisiksi epäillyt iän, sukupuolen, tekokunnan ja selvitysvuoden mukaan. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/13yq.px/chart/chartViewLine/ (viitattu 22.6.2026)
- Tolonen, T. (2018) Nuorten miesten tilankäytön taktiikat ja sosiaalinen kuuluminen. Teoksessa A. Kivijärvi & T. Huuki & H. Lunabba (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino, 287–308.
- Törölä, M. & Raeste, A. (2025) Henkirikoskatsaus 2025. Helsinki: Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/ecf3502a-ea66-4a47-9af6-56531e263d3b/content>

Weber, M. (2011) Methodology of Social Sciences (1st ed.). Lontoo: Routledge.

Liite 1: Muuttujien kuvaukset

Muuttujan nimi	Muoto ennen koodausta	Muuttujan arvo	Koodi	Perustelu
Teon vuosi	Numeerinen vuosiluku, 2019–2024	Numeeriset arvot 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024	Vuodet väliltä 2019–2024	Valmiiksi numeerisessa muodossa
Teko	Sanallinen kuvaus esim. "Pahoinkipitely"	Numeeriset arvot 1–4	1= ryöstö 2= törkeä ryöstö 3= pahoinkipitely 4= törkeä pahoinkipitely	Tutkimuksessa tarkastellut rikosnimikkeet
Vastaaaja lkm.	Numeerinen, 1–10	Numeeriset arvot 1–10	Arvot väliltä 1–10	Valmiiksi numeerisessa muodossa
Vastaaaja ikä	Numeerinen, 15–64 v.	Ikäryhmät 1–3 (pelkät nuoret, nuoret ja vertaiset, nuoret ja aikuiset)	1= 15–17 v. 2= 18–21 v. 3= 22–64 v.	Aineistopohjainen, tekojen tarkastelu eri ikäkokoonpanoissa
Vastaaaja sukupuoli	Sanallinen kuvaus esim. "mies, nainen"	Numeeriset arvot 1–3	1= nainen 2= mies 3= molemmat	Poimittu vastaajien henkilötunnuksista
Asiantuntijasta ikä	Numeerinen tai sanallinen kuvaus esim. "14" tai "vertainen" tai "ei tietoa/myyjä"	Ikäryhmät lapsi: 12 v. tai alle vertainen: 13–21 v. aikuisen: 22 v. tai yli	lapsi: 1= kyllä 0= ei vertainen: 10= kyllä 0= ei aikuisen: 20= kyllä 0= ei	Aineistopohjainen, vertainen: normatiiviset jaot nuorten ryhmien välillä esim. ylä-/alakoulu ja nuorisotyössä, lapsi ja aikuinen: vertaisikä nuoremmat ja vanhemmat, aikuisiin myös auktoriteettiasema esim. myyjä tai vartija
Asiantuntijasta sukupuoli	Sanallinen kuvaus esim. "mies" tai "mies, nainen" tai "ei tietoa"	Numeeriset arvot 1–4	1= nainen 2= mies 3= molemmat 4= ei tietoa	Poimittu asiakirjan kuvauksista ja asiantuntijain nimistä, mikäli mainittu asiakirjassa
Tekopaikka	Sanallinen kuvaus esim. "rautatieaseman lähellä" tai "ostoskeskuksella"	Numeeriset arvot 1–7	1= koulu 2= yksityinen 3= vapaa-ajan/harrastustilat 4= kaupallinen 5= katutila 6= julkisen tila 7= ei tietoa/ei voi määrittää	Aineistopohjainen, tekopaikkojen listaaminen ja ryhmittely samankaltaisiin, tutkijoiden keskustelut luokkien välisistä rajanvedoista esim. katualue vs. kaupallinen tila ostoskeskusten yhteydessä
Taustatekijät	Sanallinen kuvaus esim. "vanhempi vastaaaja oli haukkunut nuoremman äitiä ohli mennessään, josta tilanne oli eskaloitunut tappeluksi; ei mainintaa päihtymyksestä"	Numeeriset arvot 1–6	1= velka 2= kosto 3= riita 4= rasismi 5= taloudellinen 6= ei tietoa/ei pysty määrittelemään/muu	Aineistopohjainen, tutkijoiden tulkinta siitä, mikä on ollut teon taustasyynä asiakirjan perusteella